

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

**Ο θεσμός του Επιθεωρητή και η λειτουργία των Δημοτικών σχολείων
στην Εκπαιδευτική Περιφέρεια Κοζάνης την περίοδο 1930-1970.**

Πηγή: Άλμπουμ φωτογραφιών Δημοτικών σχολείων εκπαιδευτικής Περιφέρειας Κοζάνης.
(Ιδιοκτησία Γ.Α.Κ. Κοζάνη)

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΟΥ ΤΡΑΓΙΑΝΟΥ ΔΑΜΙΑΝΟΥ (4530)

ΦΛΩΡΙΝΑ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2021

Φύλλο Εξέτασης

1. Επόπτρια: Ηλιάδου – Τάχου Σοφία, Καθηγήτρια Π.Δ.

Βαθμός:

Υπογραφή:

Ημερομηνία:

2. Δεύτερος Βαθμολογητής: Καμαρούδης Σταύρος, Αναπληρωτής Καθηγητής.

Βαθμός:

Υπογραφή:

Ημερομηνία:

Γενικός Βαθμός:

Ο συγγραφέας ΤΡΑΓΙΑΝΟΥ ΔΑΜΙΑΝΟΣ βεβαιώνει ότι το περιεχόμενο του παρόντος έργου είναι αποτέλεσμα προσωπικής εργασίας και ότι έχει γίνει η κατάλληλη αναφορά στις εργασίες τρίτων, όπου κάτι τέτοιο ήταν απαραίτητο, σύμφωνα με τους κανόνες της ακαδημαϊκής δεοντολογίας.

Υπογραφή:

Ημερομηνία: 13/09/2021

Περιεχόμενα:

Περίληψη.....	4
Πρόλογος.....	5
1. Εισαγωγή.....	5
1.1 Ο θεσμός του σχολείου.....	6
1.2 Ο πολύπλευρος ρόλος του εκπαιδευτικού.....	7
1.3 Η αξιολόγηση στην εκπαίδευση.....	8
1.4 Η αναγκαιότητα της εκπαιδευτικής αξιολόγησης.....	11
1.5 Το ιστορικό πλαίσιο κατά την περίοδο της Μεταξικής δικτατορίας.....	12
1.6 Το ιστορικό πλαίσιο κατά την περίοδο της Κατοχής και του Εμφυλίου.....	13
1.7 Το ιστορικό πλαίσιο κατά την περίοδο της Χούντας.....	15
1.8 Η Εκπαιδευτική Πολιτική κατά την περίοδο της δικτατορίας του Μεταξά.....	16
1.9 Η Εκπαιδευτική Πολιτική κατά την περίοδο της Κατοχής και του Εμφυλίου.....	17
2. Κύριο μέρος.....	20
2.1 Ιστορική αναδρομή στον θεσμό του Επιθεωρητή.....	20
2.2 Η Εκπαιδευτική Περιφέρεια Κοζάνης την περίοδο 1930-1940.....	30
2.3 Η Εκπαιδευτική Περιφέρεια Κοζάνης την περίοδο 1940-1950.....	33
2.4 Η Εκπαιδευτική Περιφέρεια Κοζάνης την περίοδο 1950-1960.....	36
2.5 Η Εκπαιδευτική Περιφέρεια Κοζάνης την περίοδο 1960-1970.....	39
3. Επίλογος.....	41
4. Βιβλιογραφία.....	42
5. Παράρτημα.....	46

Περίληψη

Το σχολείο είναι ο δεύτερος σημαντικότερος φορέας κοινωνικοποίησης των παιδιών και ανήκει στους δευτερογενείς φορείς, αφού ασκεί σημαντική επίδραση κυρίως στα μετέπειτα στάδια της ζωής του ανθρώπου. Σαφέστατα, ο σημαντικότερος φορέας είναι η οικογένεια η οποία ανήκει στους πρωτογενείς φορείς κοινωνικοποίησης. Βασικό γρανάζι μέσω του οποίου το σχολείο επιτυγχάνει τους σκοπούς του είναι οι εκπαιδευτικοί - παιδαγωγοί, διότι καλούνται να διαμορφώσουν τους αυριανούς παραγωγικούς και ευσυνείδητους πολίτες δίνοντας βάση στην προσωπική ανάπτυξη των μαθητών και την ικανοποίηση της ανάγκης τους για αυτοεκπλήρωση. Υπάρχει όμως και η άλλη όψη του νομίσματος στην οποία παρουσιάζονται ορισμένες δυσλειτουργίες του σχολείου και γενικότερα του εκπαιδευτικού συστήματος. Για την επίλυση των σχολικών προβλημάτων, τουλάχιστον σε θεωρητικό επίπεδο, ήταν επιτακτική η ανάγκη της αξιολόγησης στην εκπαίδευση. Μία μορφή εκπαιδευτικής αξιολόγησης ήταν και ο θεσμός του Επιθεωρητή. Πρόκειται για έναν από τους παλαιότερους εκπαιδευτικούς θεσμούς της χώρας μας, που άφησε στο διάβα του μία γλυκόπικρη γεύση. Στην εργασία αυτή θα παρουσιάσουμε και την καθημερινή δραστηριότητα των επιθεωρητών στην Εκπαιδευτική Περιφέρεια Κοζάνης, αλλά και την λειτουργία των σχολείων κατά την περίοδο 1930-1970. Ο επιθεωρητής ήταν άτομο με κύρος, γνώση, εμπειρία και κύρια αρμοδιότητά του την βελτίωση του εκπαιδευτικού έργου. Ωστόσο, με την πάροδο των χρόνων η εσφαλμένη διαχείριση της εξουσίας του επέφερε αντιδράσεις από πλευράς διδασκάλων. Την θέση του ανέλαβε ο Σχολικός Σύμβουλος, ο οποίος θεσπίστηκε για να αλλάξει το κλίμα που επικρατούσε ως τότε, αλλά δεν διέθετε την ουσιαστική υποστήριξη της εκάστοτε κυβέρνησης με αποτέλεσμα να έχει ημερομηνία λήξης. Τέλος, ιδρύθηκαν τα Περιφερειακά Κέντρα Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού με σκοπό την βελτίωση του εκπαιδευτικού έργου, την στήριξη και ενημέρωση των εκπαιδευτικών σχετικά με τα προγράμματα σπουδών και την εισαγωγή νέων τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Λέξεις κλειδιά: σχολείο, εκπαίδευση, αξιολόγηση, θεσμός, επιθεωρητής, σχολικός σύμβουλος

Abstract

The school is the second most important agent for the socialization of children. It belongs to the secondary agents, since it has a significant influence mainly in the later stages of human life. Clearly, the most important agent is the family, which belongs to the primary agents of socialization. The main gear through which the school achieves its goals is the teachers - educators, since they are called to shape tomorrow's productive and conscientious citizens focusing on the personal development of students and the satisfaction of their need for self-fulfillment. On the other side of the coin, malfunctions

of the school and the educational system in general appeared. In order to solve those problems, at least in theory, the need for evaluation in education was imperative. The institution of the Inspector was also a form of educational evaluation, capable of satisfying that need (in part). It is one of the oldest educational institutions in our country that left behind a bittersweet taste. In this thesis we will present the daily activities of the inspectors in the Educational District of Kozani as well as the operation of its schools during the period 1930-1970. The inspector was a person with prestige, knowledge, experience and his main responsibility was to improve the educational process. However, over the years, the abuse of his power caused the reaction of the body of teachers. His position was later taken over by the School Counselor who was appointed to change the school standards/standard methods, but did not have the substantial support of the respective government, meaning that each Counselor had an expiration date. Finally, the Regional Centers for Educational Planning were established in order to improve the educational work, support and inform teachers about curricula and the introduction of new technologies in the educational process.

Keywords: school, education, evaluation, institution, inspector, school counselor

Πρόλογος

Η παρούσα Πτυχιακή Εργασία αποτελεί τον τελευταίο «σταθμό» των σπουδών μου στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Φλώρινας. Εκπονήθηκε κατά την θερινή περίοδο του Ακαδημαϊκού Έτους 2020-2021 και πραγματοποιήθηκε υπό την επίβλεψη της κ. Ηλιάδου – Τάχου Σοφίας, Καθηγήτρια Π.Δ.

Αντικείμενο της εργασίας αποτελεί η μελέτη γύρω από τον θεσμό του Επιθεωρητή αλλά και την λειτουργία των Δημοτικών σχολείων. Συγκεκριμένα, επικεντρώνεται στα σχολεία της Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Κοζάνης της περιόδου 1930-1970 και δομείται σε τρία μέρη.

Το πρώτο μέρος είναι η εισαγωγή και αφορά το γενικό πλαίσιο στο οποίο στηρίχτηκε η εργασία. Γίνονται αναφορές στον θεσμό του σχολείου, στους εκπαιδευτικούς και την συμβολή τους στην ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών, στην αξιολόγηση της εκπαίδευσης καθώς επίσης και στο ιστορικό πλαίσιο της τεσσαρακονταετίας. Το δεύτερο και βασικότερο μέρος της εργασίας παρουσιάζει αναλυτικά την ιστορική εξέλιξη του θεσμού του Επιθεωρητή και τον τρόπο λειτουργίας των Δημοτικών σχολείων της Ε.Π. Κοζάνης, κατά τα έτη 1930-1970.

Το τελευταίο μέρος της εργασίας αναφέρεται στα μέτρα που έλαβε η χώρα αναφορικά με την αξιολόγηση στην εκπαίδευση, από την κατάργηση του θεσμού του Επιθεωρητή έως σήμερα.

Στο σημείο αυτό, θα ήθελα να τονίσω τον χαρακτήρα της εργασίας αυτής. Είναι γεγονός, ότι η μελέτη μου στηρίχθηκε σε μεγάλο βαθμό από επιστημονικά κείμενα. Το κυριότερο μέρος της εργασίας αυτής όμως, βασίστηκε σε νόμους από Φύλλα Εφημερίδας της Κυβέρνησης (ΦΕΚ) καθώς επίσης και χειρόγραφα έντυπα, έγγραφα, πρακτικά και βιβλία της περιόδου που αναφέραμε, τα οποία κατάφεραν να μείνουν αναλλοίωτα, να ταξινομηθούν και να φυλαχθούν ως αρχείο στα Γενικά Αρχεία του Κράτους, στο νομό Κοζάνης.

Τέλος, αισθάνομαι την ανάγκη να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες προς την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου, για την πολύτιμη καθοδήγηση που μου πρόσφερε.

1. Εισαγωγή

Σκοπός της εργασίας είναι προβάλλει τον θεσμό του Επιθεωρητή και να σκιαγραφήσει κυρίως την σχολική αλλά και εξωσχολική λειτουργία της Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Κοζάνης, κατά την περίοδο 1930-1970.

Παράλληλα, απαντά στα εξής ερευνητικά ερωτήματα:

- ποια είναι τα μοντέλα της εκπαιδευτικής αξιολόγησης και με ποιες μορφές αυτή συναντάται;
- πόσο αναγκαία θεωρείται η εκπαιδευτική αξιολόγηση για την κοινωνία και την πολιτεία;
- ποιο είναι το ιστορικό πλαίσιο της περιόδου 1930-1970 στην Ελλάδα;
- ποια ήταν η εκπαιδευτική πολιτική που ακολούθησε η χώρα μας από την περίοδο της δικτατορίας του Μεταξά έως την περίοδο του Εμφυλίου;
- ποια ήταν η πορεία που ακολούθησε ο θεσμός του Επιθεωρητή στην Ελλάδα;
- ποια ήταν τα καθήκοντα των επιθεωρητών;
- ποια ήταν η συμβολή των επιθεωρητών στην λειτουργία των σχολείων της Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Κοζάνης;

1.1 Ο θεσμός του σχολείου

Από ιστορική άποψη, το σχολείο είχε τα χαρακτηριστικά της «σχόλης», που ουσιαστικά σήμαινε την αποδέσμευση του ανθρώπου από τις καθημερινές του υποχρεώσεις και την ενασχόλησή του με φιλοσοφικά, κοινωνικο-πολιτικά και πολιτιστικά ζητήματα. Στην συνέχεια, όλο αυτό άλλαξε ριζικά και έτσι το σύγχρονο σχολείο απέκτησε μία αντίθετη σημασία από την αρχική, αποβάλλοντας ένα βασικό χαρακτηριστικό του, να αποτελεί δηλαδή ένα πλαίσιο για ελεύθερο και κριτικό στοχασμό (Ξωχέλλης, 1991).

Εάν επιχειρήσουμε να εξετάσουμε τα χαρακτηριστικά του σχολείου, τότε θα μπούμε στην διαδικασία να το μελετήσουμε μέσα από τρεις σκοπιές. Σύμφωνα πάντα με τον Ξωχέλλη (1991) εννοούμε την φαινομενολογική σκοπιά του σχολείου, την ανθρωπολογική και την κοινωνιολογική.

Φαινομενολογικά, τα κύρια χαρακτηριστικά του σχολείου είναι ότι συγκεντρώνει παιδιά ορισμένων ηλικιών σε συγκεκριμένο χώρο, για να αποκτήσουν γνώσεις, δεξιότητες και τρόπους συμπεριφοράς, σύμφωνα με προδιαγεγραμμένους σκοπούς και κανόνες λειτουργίας (εκπαιδευτική διαδικασία).

Ανθρωπολογικά, το σχολείο χαρακτηρίζεται ως ένα ενδιάμεσο στάδιο στην εξελικτική πορεία του ανθρώπου, ανάμεσα στην αυθόρμητη και παιγνιώδη δραστηριότητα της παιδικής ηλικίας και στις υποχρεώσεις της ενήλικης ζωής. Με λίγα λόγια, σκιαγραφεί την διαδρομή του παιδιού προς την ενηλικίωση και την ωριμότητα.

Τέλος, από την σκοπιά της κοινωνιολογίας, το σχολείο αποτελεί έναν κοινωνικό θεσμό στο πλαίσιο του οποίου η νέα γενιά οικειοποιείται -από την πλευρά της πολιτείας ή άλλου επίσημου φορέα- μέσω της εκπαιδευτικής διαδικασίας, τα πολιτιστικά αγαθά αλλά και τα επιστημονικά επιτεύγματα της κοινωνικής ομάδας όπου ανήκει. Με αυτή την έννοια ο θεσμός του σχολείου είναι αποτέλεσμα κοινωνικοπολιτιστικής εξέλιξης.

Η μετάβαση από το «παλαιό» στο «νέο» σχολείο, στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, αποτελεί ένα μεγάλο βήμα για την νεότερη ιστορία του σχολείου. Έχουν σημειωθεί σημαντικές αλλαγές στην εσωτερική λειτουργία του, τόσο στο περιεχόμενο και την μεθόδευση της διδασκαλίας όσο και στις σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ του εκπαιδευτικού και του μαθητή. Το «νέο» σχολείο έχει πλέον ως αφετηρία του τις εμπειρίες και τις διάφορες ενασχολήσεις των παιδιών, με στόχο την βιωματική μάθηση προσανατολισμένη στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του/της μαθητή/τριας. Αποτελεσματικά, κατάφερε να αποκτήσει έναν χαρακτήρα παιδοκεντρικό και βιωματικό, σε αντίθεση με το δασκαλοκεντρικό που επικρατούσε νωρίτερα. Έτσι λοιπόν, η παιδοκεντρικότητα και η αυτενέργεια καθώς επίσης και η εποπτικότητα της διδασκαλίας, αποτελούν τις βασικές αρχές του «νέου» σχολείου.

1.2 Ο πολύπλευρος ρόλος του εκπαιδευτικού

Οι εκπαιδευτικοί αποτελούν μέρος του σχολικού συστήματος που είναι απόρροια μιας πολιτικής, η οποία είναι συνδεδεμένη με τη σχετική θέση των τάξεων στην κοινωνία (Φραγκουδάκη, 1985). Ο/Η εκπαιδευτικός ως μέλος της σχολικής μονάδας αναλαμβάνει, όπως είναι φυσικό, ορισμένες ευθύνες. Η βασικότερη ευθύνη που καλείται να αναλάβει είναι τόσο η πνευματική και ψυχική καλλιέργεια των μαθητών/τριων όσο και η εκπαίδευσή τους. Λόγω του ότι αναλαμβάνει συνεχώς πολλές ευθύνες, επιφορτίζεται όλο και περισσότερο με ρόλους. Όταν αναφερόμαστε σε ρόλο, εννοούμε τις αρμοδιότητες και τα καθήκοντα του εκπαιδευτικού σε νομοθετικό και εργασιακό πλαίσιο. Τις ενέργειες δηλαδή και τις συμπεριφορές που προσδοκά η κοινωνία.

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού σήμερα διαφέρει σημαντικά από αυτόν του παραδοσιακού σχολείου, όπου ο δάσκαλος είχε αποκλειστικά τον ρόλο του κατόχου και

μεταλαμπαδευτή γνώσεων. Γενικότερα, ο ρόλος του δεν περιορίζεται στον γνωστικό τομέα αλλά εξαπλώνεται και σε τομείς που αφορούν την ηθική, συναισθηματική και κοινωνική πλευρά των μαθητών. Επίσης, ο/η εκπαιδευτικός καλείται να βοηθήσει τους/τις μαθητές/τριες να ενταχθούν ομαλά στην κοινωνία και να τους δώσει τα απαραίτητα εφόδια για ένα λαμπρό μέλλον ως εργαζόμενοι αλλά και ως πολίτες.

Πιο ειδικά, οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να αγαπούν τα παιδιά και μετέπειτα την δουλειά τους. Να έχουν υψηλά αποθέματα υπομονής, να σέβονται και να ενθαρρύνουν τους/τις μαθητές/τριες αποκτώντας έναν ρόλο εμπυχωτικό και υποστηρικτικό. Ακόμα, να διαθέτουν πάντοτε χρόνο για τα παιδιά, να τα ακούνε, να τα συμβουλεύουν και να «χτίσουν» μία σχέση εμπιστοσύνης. Να έχουν δηλαδή έναν ρόλο βοηθητικό, επικοινωνιακό ή και διαμεσολαβητή πολλές φορές. Επιπλέον, χρειάζεται να μελετήσουν και να οργανώσουν την διδασκαλία τους σύμφωνα με τις ανάγκες, τις ιδιαιτερότητες και τις δυνατότητες των παιδιών, να αξιολογήσουν το έργο τους (αυτοαξιολόγηση) και να προσπαθήσουν να βελτιωθούν. Με άλλα λόγια να έχουν έναν οργανωτικό και λειτουργικό ρόλο. Ας μην ξεχνάμε και το γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί θα χρειαστεί να συνεργαστούν με συναδέλφους, άλλους φορείς, γονείς και μαθητές. Αποκτούν δηλαδή συνεργατικό ρόλο. Τέλος, παρέχουν και κουστωδιακές λειτουργίες αναλαμβάνοντας πολλές φορές και τον ρόλο του γονέα.

1.3 Η αξιολόγηση στην εκπαίδευση

Ένα σημαντικό ζήτημα που γενικότερα έχει απασχολήσει την ελληνική κοινωνία είναι η εκπαιδευτική αξιολόγηση, η οποία έκανε την εμφάνισή της πρώτα στα πανεπιστήμια και έπειτα επεκτάθηκε στις υπόλοιπες εκπαιδευτικές βαθμίδες. Σύμφωνα με τα λεγόμενα του Σαπουνά (2014), με την κατάργηση του θεσμού του Επιθεωρητή το 1982 όλες οι προσεγγίσεις και οι νομοθετικές ρυθμίσεις για την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών παρέμειναν κυρίως σε θεωρητικό πλαίσιο. Αυτό πιθανώς να συμβαίνει, όπως αναφέρει και ο ίδιος, διότι πρόκειται για μία θεματική στην οποία επικρατούν δύο όψεις. Η πρώτη, η οποία δεν αποδέχεται την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών, εξ' αιτίας της παλαιότερης άσκησής της που κρίνει ότι έγινε με άσχημο τρόπο και η δεύτερη, η οποία θεωρεί πως η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών είναι ο μοναδικός τρόπος αναβάθμισης και βελτίωσης του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος.

Πριν μιλήσουμε για την αξιολόγηση στην εκπαίδευση, ας ασχοληθούμε λίγο με τον όρο «**αξιολόγηση**». Δεν υπάρχει ένας σαφής ορισμός της αξιολόγησης που να καλύπτει όλες τις πτυχές της και αυτό διότι η αξιολόγηση δεν συναντάται μονάχα στην εκπαίδευση αλλά σε διάφορους τομείς.

Προσπαθώντας να προσεγγίσουμε έναν κοινό ορισμό, μας λέει ο Guba (1969), θα χρειαστεί να διακρίνουμε τρία σημεία: α) την μέτρηση, β) την συμφωνία μεταξύ σκοπού και πράξης και γ) την επιστημονική κρίση. Ο Suchman (1967) αναφέρει ότι η αξιολόγηση πρόκειται για μία διαδικασία κρίσης της αξίας ενός προϊόντος, διαδικασίας ή και προγράμματος που δεν προϋποθέτει τη χρήση συστηματικών διαδικασιών ή τεκμηρίων της κρίσης αυτής. Σύμφωνα με τον Δημητρόπουλο (2002), ο Tolbert υποστηρίζει πως η αξιολόγηση είναι μία διαδικασία η οποία έχει ως στόχο να καθορίσει την αποτελεσματικότητα μιας εκπαιδευτικής προσπάθειας στον υπολογισμό της

επιτυχίας, στην υλοποίηση ορισμένων σκοπών και στην λήψη αποφάσεων (εκπαιδευτικών ή μη). Οι παραπάνω ορισμοί αλλά και όλες οι προσπάθειες ορισμού αυτού του «εργαλείου» που ονομάζεται αξιολόγηση και αξιοποιείται σε τομείς όπως η πολιτική, η οικονομία, η εκπαίδευση και η κοινωνία, επιχειρούν να μας παρέχουν τις απαραίτητες πληροφορίες για την κατανόηση του όρου.

Ο Gronuld, μιλώντας για την εκπαιδευτική αξιολόγηση αναφέρει ότι είναι μια διαδικασία ποιοτικών και ποσοτικών μέσων που καθορίζει την αποτελεσματικότητα των μαθητών (Δημητρόπουλος, 1991). Οι Worthen και Sanders (1973) δίνουν την δική τους εκδοχή ορίζοντας την εκπαιδευτική αξιολόγηση, ως την προσπάθεια συλλογής πληροφοριών που αποσκοπεί στην κρίση της αξίας ενός προγράμματος, ενός σκοπού ή αποτελέσματος, μιας διαδικασίας ή ακόμα και την χρησιμότητα ορισμένων εναλλακτικών λύσεων σχεδιασμένων για την υλοποίηση συγκεκριμένων σκοπών. Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η αξιολόγηση στην εκπαίδευση στοχεύει στον έλεγχο του βαθμού κατά τον οποίο επιτεύχθηκαν οι στόχοι που τέθηκαν στην εκπαίδευση, με σκοπό να υπάρξουν οι απαραίτητες αλλαγές, όπου χρειαστεί, για την βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος.

Στον τομέα της εκπαίδευσης θα συναντήσουμε διάφορα μοντέλα αξιολόγησης. Με βάση την θεωρία του Κουτούζη (2008) το μοντέλο αξιολόγησης είναι ένα γενικό πλαίσιο εντός του οποίου εντάσσονται οι μεμονωμένες πρακτικές αξιολόγησης που περιλαμβάνει τους σκοπούς και τους στόχους της αξιολόγησης, τις αρμοδιότητες και τους ρόλους του αξιολογητή και του αξιολογούμενου, τις μεθόδους και τις τεχνικές που θα χρησιμοποιηθούν καθώς επίσης και την αξία και τον τρόπο αξιοποίησης των αποτελεσμάτων.

Τα δύο βασικότερα μοντέλα αξιολόγησης σύμφωνα με τον Ανδρέου (2003) είναι:

- a) Το **τεχνοκρατικό μοντέλο** αξιολόγησης το οποίο είναι άμεσα συνδεδεμένο με τον έλεγχο και την ποσοτική εκπαιδευτική έρευνα. Έχει ως βασικό σκοπό να ελέγξει με όσο το δυνατόν αντικειμενικές μετρήσεις, τον βαθμό κατά τον οποίο επιτεύχθηκαν οι αρχικοί εκπαιδευτικοί στόχοι. Το συγκεκριμένο μοντέλο αντιμετωπίζει την εκπαίδευση ως προϊόν και την σχολική μονάδα ως επιχείρηση, παραβλέποντας τις ιδιαιτερότητες ή τα προβλήματά της. Για τον λόγο αυτό, έχει δεχτεί σκληρή κριτική.
- b) Το **ανθρωπιστικό μοντέλο** αξιολόγησης, το οποίο είναι ακριβώς αντίθετο του προηγούμενου μοντέλου. Είναι συνδεδεμένο με την ποιοτική εκπαιδευτική έρευνα και επικεντρώνεται στα υποκείμενα και τους παράγοντες που τυχόν επηρεάζουν την εκπαιδευτική διαδικασία. Μέσω αυτού γίνεται προσπάθεια να βρεθούν οι αδυναμίες, να ερμηνευτούν και κατ' επέκταση να βελτιωθούν. Στο ανθρωπιστικό μοντέλο η διαδικασία της αξιολόγησης πραγματοποιείται από ένα άτομο που δεν περιορίζεται στον έλεγχο, αλλά συμβουλεύει και κατευθύνει τον/την αξιολογούμενο/η. Τέλος, η μέτρηση στο μοντέλο αυτό, γίνεται με υποκειμενικά κριτήρια και από άτομα με συγκεκριμένες γνώσεις και δεξιότητες. Αυτός ίσως είναι και ο λόγος που έχει δεχτεί αντίστοιχη κριτική.

Εκτός από τα μοντέλα αξιολόγησης είναι σημαντικό να μελετήσουμε και τις μορφές της εκπαιδευτικής αξιολόγησης. Αρχικά, θα αναφερθούμε στα δύο βασικά είδη

αξιολόγησης που σχετίζονται με την θέση του φορέα που αξιολογεί. Μιλάμε φυσικά για την εξωτερική και την εσωτερική αξιολόγηση.

Η εξωτερική μορφή αξιολόγησης έχει την δυνατότητα του πλήρη ελέγχου στην εκπαίδευση και χαρακτηρίζεται από αντικειμενικότητα και αξιοπιστία, αφού ο αξιολογητής είναι φορέας εκτός σχολικής μονάδας. Τα αποτελέσματα καταλήγουν κατά κύριο λόγο στην κεντρική εκπαιδευτική εξουσία όπου πιθανότατα θα υπάρξουν άμεσες συνέπειες σε εκπαιδευτικούς ή σχολεία (Γραμματικόπουλος, 2006). Ένα σημαντικό πλεονέκτημα της εξωτερικής αξιολόγησης είναι η αντικειμενικότητα και η ουδέτερη στάση που έχει απέναντι στους αξιολογούμενους. Επιπλέον, ο αξιολογητής είναι ένα άτομο με εμπειρία και γνώσεις, που αν συνδυαστεί με το γεγονός ότι επισκέπτεται διάφορα σχολεία και προβαίνει σε συγκρίσεις, είναι σε θέση να συμβουλεύσει κατάλληλα τους εκπαιδευτικούς και να συνδράμει στη βελτίωση της εκπαίδευσης. Ωστόσο, ένα από τα μεγάλα μειονεκτήματά της είναι ότι λειτουργεί κάπως πειστικά για τους αξιολογούμενους, με αποτέλεσμα να μην κρατούν θετική στάση για την συγκεκριμένη μορφή αξιολόγησης και να δυσκολεύονται να εντοπίζουν τις αδυναμίες τους. Μορφή εξωτερικής αξιολόγησης θεωρείται και ο Επιθεωρητισμός.

Σύμφωνα με τον Γραμματικόπουλο (2006) στην εσωτερική αξιολόγηση ο αξιολογητής είναι άτομο που ανήκει στο προσωπικό της υπό αξιολόγησης σχολικής μονάδας. Έτσι λοιπόν, λόγω του ότι ο αξιολογητής γνωρίζει το περιβάλλον που αξιολογεί, τις ιδιαιτερότητές του, καθώς επίσης και το εκπαιδευτικό προσωπικό, θεωρείται περισσότερο υποκειμενική αξιολόγηση από την προηγούμενη. Η εσωτερική αξιολόγηση χωρίζεται σε δύο κατηγορίες:

- a) **Ιεραρχική εσωτερική αξιολόγηση:** κατά την οποία ο ιεραρχικά ανώτερος της σχολικής μονάδας (Διευθυντής/τρια, Υποδιευθυντής/τρια, Προϊστάμενος/η) αξιολογεί τους κατώτερους, δηλαδή τους εκπαιδευτικούς. Η συγκεκριμένη αξιολόγηση πολλές φορές χρησιμοποιείται συμπληρωματικά της εξωτερικής.
- b) **Συλλογική εσωτερική αξιολόγηση:** σύμφωνα με την οποία την θέση αξιολογητών αναλαμβάνουν οι παράγοντες του σχολείου, διότι θεωρούνται κατάλληλοι παρατηρητές αφού συμμετέχουν ενεργά στην εκπαιδευτική διαδικασία. Αυτοί μπορεί να είναι οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί, οι μαθητές ή ακόμα και οι γονείς.

Ένα από τα πλεονεκτήματα της εσωτερικής αξιολόγησης είναι ότι δημιουργείται ένα συνεργατικό κλίμα τόσο μεταξύ των εκπαιδευτικών όσο και μεταξύ των υπόλοιπων παραγόντων του σχολείου, με κοινό σκοπό την βελτίωση της εκπαίδευσης. Ωστόσο, δεν λείπουν και τα μειονεκτήματα, με σημαντικότερο, το γεγονός ότι χρειάζεται αρκετός χρόνος έως ότου οι αρχές της αξιολόγησης να γίνουν κατανοητές από όλους τους παράγοντες.

Στο σημείο αυτό θα αναφερθούμε σε τρεις εξίσου σημαντικές μορφές εκπαιδευτικής αξιολόγησης. Την διαμορφωτική, την διαγνωστική και την τελική αξιολόγηση.

- 1) **Διαμορφωτική αξιολόγηση:** αυτή η μορφή αξιολόγησης εφαρμόζεται κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας και αποσκοπεί στην βελτίωση του εκπαιδευτικού έργου. Δίνει την δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να αναγνωρίσει τις δυνατότητές του και να βελτιωθεί, όπου χρειάζεται. Με βάση την τοποθέτηση

του Μακράκη (1999), με την διαμορφωτική αξιολόγηση επιχειρούμε να αναγνωρίσουμε τα προβλήματα ή τα εμπόδια που παρεμβάλλονται στην εξέλιξη και εφαρμογή του προγράμματος με σκοπό να γίνουν οι απαραίτητες διορθωτικές παρεμβάσεις.

- 2) **Διαγνωστική αξιολόγηση:** η αξιολόγηση αυτή έχει ως στόχο να ορίσει το επίπεδο γνώσεων των μαθητών και των αδυναμιών τους. Ο/Η διδάσκων/ουσα επιχειρεί να διαμορφώσει τις μαθησιακές διαδικασίες σύμφωνα με τις δυνατότητες και τις ανάγκες των παιδιών ώστε να στηρίζει κυρίως τους μαθητές που παρουσιάζουν κάποιες αδυναμίες. Η αξιολόγηση εφαρμόζεται είτε από την αρχή ολόκληρης της διδακτέας ύλης είτε ορισμένων διδακτικών ενοτήτων (Κωνσταντίνου, 2000).
- 3) **Τελική αξιολόγηση:** σε αντίθεση με την προηγούμενη, η τελική αξιολόγηση διενεργείται στο τέλος της σχολικής χρονιάς ή μιας διδακτικής ενότητας. Θα λέγαμε ότι ελέγχει κυρίως την πορεία και την εξέλιξη των εκπαιδευτικών και έπειτα των μαθητών, εκτιμώντας τον βαθμό επίτευξης των εκπαιδευτικών και παιδαγωγικών στόχων¹.

1.4 Η αναγκαιότητα της εκπαιδευτικής αξιολόγησης

Όπως αναφέραμε και σε προηγούμενη παράγραφο, τα τελευταία χρόνια υπάρχει ένα ζήτημα στο προσκήνιο που ταλανίζει την ελληνική κοινωνία και αυτό είναι η αξιολόγηση στην εκπαίδευση. Ο λόγος που συμβαίνει αυτό είναι διότι φαινομενικά πρόκειται για τον μόνο τρόπο με τον οποίο μπορούμε να διακρίνουμε τις αδυναμίες στην εκπαίδευση και να λάβουμε βελτιωτικά μέτρα. Με λίγα λόγια, ένας από τους σημαντικότερους ρόλους της αξιολόγησης είναι να παρέχει ανατροφοδότηση. Όπως αναφέρει εξάλλου και ο Αθανασίου (2007), τα κύρια χαρακτηριστικά γνωρίσματα της αξιολόγησης είναι η αξιοπιστία, η εγκυρότητα, η αντικειμενικότητα και η χρηστικότητα της.

Εάν παρατηρήσουμε την εκπαίδευση από την σκοπιά της οικονομίας θα δούμε ότι είναι μία βιομηχανία που επενδύει με σκοπό να επιφέρει κέρδη. Επενδύει δηλαδή σε ανθρώπινο κεφάλαιο και μέσα από λοιπές δαπάνες αναζητεί οφέλη για το κράτος, την κοινωνία και το άτομο. Για να λειτουργήσει η βιομηχανία αυτή αποδοτικά και παραγωγικά, χρειάζεται να τεθούν διαδικασίες αξιολόγησης.

Από την πλευρά του εκπαιδευτικού συστήματος τα οφέλη της αξιολόγησης είναι πολύ σημαντικά. Καταρχάς, αξιολογούνται τα προγράμματα και οι πρακτικές που ακολουθούν οι σχολικές μονάδες, συγκρίνονται μεταξύ τους, εντοπίζονται τυχόν αδυναμίες και αναδεικνύονται νέες καλύτερες. Επίσης, εξυπηρετεί στην διάκριση των αναγκών κάθε σχολείου, την κατηγοριοποίησή τους σε βασικές ανάγκες ή μη και στην κάλυψη αυτών των αναγκών.

¹ Τσεπελίδου Μαλαματένια, Το ζήτημα της αξιολόγησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι περιπτώσεις της Ελλάδας, της Γαλλίας και της Σουηδίας: μια συγκριτική ανάλυση, Διπλωματική εργασία, ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ, ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΩΝ ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ, Θεσσαλονίκη 2018.

Όσον αφορά τους εκπαιδευτικούς, η αξιολόγηση τους πληροφορεί για την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα της διδασκαλίας τους. Εάν δηλαδή χρειάζεται να κάνει κάποια επανάληψη ο/η εκπαιδευτικός ή να επεκτείνει την διδασκαλία του. Έτσι λοιπόν, βελτιώνεται η απόδοση και ο επαγγελματισμός του.

Τέλος, από την σκοπιά των μαθητών, προάγεται η αυτοπεποίθηση και το αίσθημα ότι ανταμείβονται οι κόποι τους. Επιπλέον, τους παρέχει την δυνατότητα να αποκτήσουν αυτογνωσία και να βελτιώνονται συνεχώς, αφού πρώτα διαπιστώσουν τις αδυναμίες τους. Ας μην ξεχνάμε και ένα εξίσου σημαντικό όφελος της αξιολόγησης, που είναι φυσικά, η δυνατότητα διάγνωσης μαθησιακών δυσκολιών στα παιδιά.

Στα τέλη του περασμένου αιώνα ο Ματσαγγούρας τοποθετήθηκε σχετικά με την αξία της αξιολόγησης λέγοντας: «η αξιολόγηση ανατροφοδοτεί τον/την εκπαιδευτικό, του/της υποδεικνύει αν πρέπει να συνεχίσει το μάθημα, τί πρέπει να επαναλάβει, σε τί να επιμείνει και πώς να διαμορφώσει τελικά τη διδακτική του προσέγγιση. Πληροφορεί τους γονείς για την πορεία μάθησης των παιδιών τους και αποτελεί πολλές φορές απαρχή και βάση οικοδόμησης συνεργασίας του εκπαιδευτικού με τους γονείς» (Ματσαγγούρας, 1999:260).

Όλα όσα αναφέραμε παραπάνω, είναι ορισμένοι από τους λόγους για τους οποίους η αξιολόγηση της εκπαίδευσης θεωρείται τόσο αναγκαία από την κοινωνία αλλά και την πολιτεία.

1.5 Το ιστορικό πλαίσιο κατά την περίοδο της Μεταξικής δικτατορίας.

Στις θεματικές που ακολουθούν θα συναντήσουμε μία σύντομη ιστορική αναδρομή και παρουσίαση γεγονότων και καταστάσεων που συνέβησαν στην Ελλάδα κατά την χρονική περίοδο 1930-1970. Απαρχή αυτής της αναδρομής θα είναι η δικτατορία του Μεταξά.

Στις 4 Αυγούστου του 1936 και έπειτα από την συγκατάθεση του Γεωργίου Β΄², ο Ιωάννης Μεταξάς ως επικεφαλής του κόμματος «Ελευθεροφρόνων» κηρύττει δικτατορία και επιβάλλει ένα αυταρχικό καθεστώς με φυλακίσεις, εξορίες και απαγορεύσεις πολιτικών κομμάτων. Σύμφωνα με τον Παπαδημητρίου (2006) επικράτησε πλέον το τρίπτυχο «πατρίς - θρησκεία - οικογένεια» και δόθηκε ιδιαίτερη βάση στην εθνική διαπαιδαγώγηση των νέων με κύριο σκοπό την αναζωπύρωση του θρησκευτικού και εθνικού φρονήματος.

Η κυβέρνηση Μεταξά προσπάθησε να κρατήσει τους νέους με το μέρος της και γι' αυτό το λόγο ίδρυσε την Εθνική Οργάνωση Νέων³ (ΕΟΝ) στην οποία οι νέοι καλλιεργούσαν την σωματική και ψυχική τους υγεία, δημιουργούσαν πνεύμα συνεργασίας και αλληλεγγύης, αποκτούσαν επαφή με την θρησκεία και μάθαιναν να αγαπούν το έθνος.

Επιπλέον, κατάφερε να εκτελέσει μία σειρά έργων υποδομής και δημοσίων έργων όπως: ανέγερση κτηρίου σιδηροδρομικού σταθμού Θεσσαλονίκης, κατασκευή

² Βασιλιάς της Ελλάδας κατά τα διαστήματα 1922-24 και 1935-1947.

³ Ιδρύθηκε το 1936 και σταμάτησε να λειτουργεί τον Απρίλιο του 1941.

αεροδρομίων Κρήτης και Θεσσαλονίκης, ανέγερση Νοσοκομείου «Σωτηρία» στην Αθήνα, κατασκευή δικτύου υπονόμων στην Αθήνα, ίδρυση παιδικών σταθμών και νυκτερινών σχολών, έναρξη λειτουργίας του Ι.Κ.Α., δημιουργία υδραγωγείων και κατασκευή διαφόρων αντιπλημμυρικών έργων, ίδρυση σχολής Λιμενικών Υπαλλήλων, κατασκευή Μετεωρολογικού σταθμού Πειραιώς, οικοδόμηση 866 νέων προσφυγικών κατοικιών κ.α. Μάλιστα, ενίσχυσε και τις ένοπλες δυνάμεις κατασκευάζοντας οχυρωματικά έργα, με πιο γνωστό την «Γραμμή Μεταξά».

Το όνομά του είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την άρνησή του προς την έλευση των Ιταλικών δυνάμεων στην Ελλάδα, με το γνωστό σε όλους μας «ΟΧΙ». Σύμφωνα με τα ιστορικά γεγονότα, τα ξημερώματα της 28^{ης} Οκτωβρίου όταν ο Γκράτσι⁴ παρέδωσε στον Μεταξά το τελεσίγραφο εκ μέρους της Ιταλίας, η απάντηση που έλαβε ήταν: «Λοιπόν, έχουμε πόλεμο». Η ημέρα του θανάτου του ήταν στις 29 Ιανουαρίου 1941.

1.6 Το ιστορικό πλαίσιο κατά την περίοδο της Κατοχής και του Εμφυλίου.

Με την αρχή του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου (1939) η Ελλάδα έλαβε μία ουδέτερη στάση. Στην Ιταλία ο Μουσολίνι⁵ ήδη άρχιζε να αποκαλύπτει σιγά σιγά τα σχέδιά του για την Ανατολική Μεσόγειο και τα Βαλκάνια. Η χώρα μας, μετά την κατάληψη της Αλβανίας από τους Ιταλούς, κατάλαβε ότι θα ερχόταν η στιγμή που θα τους βρίσκαμε μπροστά μας. Από τότε το καθεστώς της Ιταλίας ξεκίνησε τις προκλήσεις και τους εκφοβισμούς. Το καλοκαίρι του 1940 υπήρξαν βομβαρδισμοί ιταλικών αεροπλάνων σε Κρήτη, Ναύπακτο και στον Κορινθιακό κόλπο. Ο Μουσολίνι κίνησε να καθησυχάσει τον Ιωάννη Μεταξά, ο οποίος ήδη φρόντισε να λάβει αμυντικά μέτρα για την αντιμετώπιση της φασιστικής απειλής.

Στις 14 Αυγούστου το ιταλικό υποβρύχιο Delfino -έπειτα από σχετικές διαταγές- έλαβε πορεία προς το νησί της Τήνου. Το επόμενο πρωί και ενώ ετοιμαζόταν το άγημα απόδοσης τιμών που θα συμμετείχε στην λιτανεία της ιερής εικόνας της Παναγίας της Τήνου να επιβιβαστεί στις λέμβους, μια торπίλη (από τις συνολικά τρεις που εξαπολύθηκαν) χτύπησε το ελληνικό πολεμικό πλοίο ΈΛΛΗ που βρισκόταν στα 800 μέτρα από την προβλήτα του λιμανιού. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα εκτός των υλικών ζημιών, να προξενήσει τον θάνατο αλλά και τον τραυματισμό μέρους του πληρώματος. Οι υπόλοιπες торπίλες φάνηκε πως προορίζονταν προς τα πλοία Έλση και Έσπερος αλλά αστόχησαν. Ο Μεταξάς ανέφερε πως το υποβρύχιο ήταν άγνωστης προέλευσης, αλλά σύμφωνα με ιστορικές πηγές βρέθηκαν σε θραύσματα της торπίλης ιταλικές επιγραφές που επιβεβαίωναν τις υποψίες των Ελλήνων.

Στις 3 το πρωί της 28^{ης} Οκτωβρίου, ο Γκράτσι παρέδωσε στον τότε Έλληνα πρωθυπουργό το ιταλικό τελεσίγραφο, με τον Μεταξά να το απορρίπτει. Ήδη από τις έξι το πρωί της ίδιας ημέρας ξεκίνησε ο ελληνο-ιταλικός πόλεμος. Σύμφωνα με τον Λιναρδάτο (1995) για τους Έλληνες (οι οποίοι θα χρειαζόταν να υπερασπιστούν τα εδάφη τους) ήταν ένας πόλεμος με αντιφασιστικό και εθνικό χαρακτήρα. Ο ελληνικός στρατός έφευγε με το χαμόγελο στα χείλη ανεξάρτητα με το αν συμπαθούσαν τον

⁴ Ο Εμμανουέλε Γκράτσι (Emanuele Grazzi) ήταν Ιταλός διπλωμάτης.

⁵ Ο Μπενίτο Μουσολίνι (Benito Amilcare Andrea Mussolini) ήταν ο ιδρυτής και ηγέτης του φασιστικού κόμματος της Ιταλίας.

Μεταξά ή όχι. Όλη η Ελλάδα ήταν ενωμένη. Οι γυναίκες της Πίνδου βοηθούσαν στις μεταφορές στρατιωτικών εφοδίων και τροφίμων. Ο Σβορώνος (1999) αναφέρει πως χάρη στην θέληση του ελληνικού στρατού, τα ιταλικά στρατεύματα έως τα τέλη του 1940 απομακρύνθηκαν περίπου εξήντα χιλιόμετρα από τα ελληνοαλβανικά σύνορα, με αρκετά ανώτερο στρατιωτικό εξοπλισμό στην διάθεσή της, συγκριτικά με τους Έλληνες.

Λόγω του ότι η Ιταλία δεν κατάφερε να πετύχει τον σκοπό της, παρά το γεγονός ότι ο πόλεμος διήρκεσε αρκετούς μήνες, εισέβαλε στις 6 Απριλίου 1941 η Γερμανία με συμμαχία της Βουλγαρίας για να υποστηρίξει τους Ιταλούς αλλά και να διεκδικήσει ό,τι μπορεί. Με αυτό τον τρόπο λοιπόν, ξεκίνησε η «τριπλή» κατοχή η οποία κράτησε μέχρι και το 1944 (Λιναρδάτος, 1995). Αναφορικά με τον Γλέζο (2006), η Ελλάδα χωρίστηκε σε τρεις ζώνες κατοχής. Η Αττική, οι Κυκλάδες, ο Αργοσαρωνικός, οι Βόρειες Σποράδες, ένα μέρος του Έβρου, μια περιοχή των Σερρών, η Κεντρική και ορισμένα μέρη της Δυτικής Μακεδονίας, η Πιερία και η Κρήτη, ανήκαν στην Γερμανική ζώνη. Στην Ιταλική ανήκαν η Ήπειρος, η Θεσσαλία, το Ιόνιο, τα Δωδεκάνησα, η Πελοπόννησος, η Σητεία και ένα μέρος της Στερεάς Ελλάδας. Ενώ στην Βουλγαρική ζώνη, η Δυτική Θράκη και η Ανατολική Μακεδονία.

Το καλοκαίρι του 1941 ως το 1942 οργανώθηκαν διάφορες ιδεολογικές προσπάθειες για αντίσταση στους κατακτητές, με σκοπό την ελευθερία της χώρας. Ορισμένες από αυτές ήταν: ο ΕΔΕΣ⁶ (Εθνικός Δημοκρατικός Ελληνικός Σύνδεσμος), το ΕΑΜ⁷ (Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο), η ΠΕΑΝ⁸ (Πανελλήνια Ένωση Αγονιζομένων Νέων) και η ΕΚΚΑ⁹ (Εθνική και Κοινωνική Κίνηση Απελευθέρωσης). Παρά το γεγονός ότι όλες οι οργανώσεις ιδρύθηκαν για τον ίδιο σκοπό, δεν έλειψαν οι εντάσεις και οι ανταγωνισμοί. Για ένα πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα -ακόμα και μετά το τέλος της κατοχής- ο ελληνικός λαός διχάστηκε. Επιστέγασμα του ανταγωνισμού των αντιστασιακών οργανώσεων ήταν το ξέσπασμα του Εμφυλίου Πολέμου το 1946.

Τα δύο στρατόπεδα του Εμφυλίου ήταν η κυβερνητική παράταξη (βασιλομεταξική) και οι αντιστασιακοί ή αντάρτες (θεωρούμενοι όλοι αριστεροί) με τους πρώτους να υπερέχουν σε μεγάλο βαθμό καθώς είχαν στο πλευρό τους τον Εθνικό Στρατό. Το 1947 ο ΔΣΕ (Δημοκρατικός Στρατός Ελλάδας) απέκτησε ισχυρή θέση στις περιοχές της Θεσσαλίας, της Δυτικής Μακεδονίας και της Στερεάς Ελλάδας (Μαργαρίτης, 2001). Τον Δεκέμβριο του ίδιου έτους ο πόλεμος κορυφώθηκε και η πολεμική αεροπορία κατέστρεψε όσες περιοχές βρίσκονταν υπό τον έλεγχο των κομμουνιστών.

Η ένοπλη οργάνωση του ΔΣΕ έστησε επιχείρηση για την φυγάδευση μεγάλου αριθμού παιδιών προς το εξωτερικό (στις τότε κομμουνιστικές χώρες) με σύνθημά τους «Σώστε τα παιδιά». Αν και ήταν δύσκολος ο αποχαιρετισμός και μακρινό το ταξίδι, έγινε με μέλημα να χαρίσουν ένα καλύτερο μέλλον στα παιδιά. Όδευαν κυρίως τα βράδια προς την ξενιτιά για να μην γίνουν αντιληπτοί από τον στρατό και πάντα με συνοδεία ενηλίκων. Δεν ήταν λίγα τα αδέρφια που χωρίστηκαν στην διαδρομή. Στις χώρες υποδοχής αφομοιώθηκαν πλήρως, μορφώθηκαν, σπούδασαν και δούλεψαν.

⁶ Ιδρύθηκε στις 9 Σεπτεμβρίου του 1941.

⁷ Ιδρύθηκε στις 27 Σεπτεμβρίου του 1941.

⁸ Ιδρύθηκε τον Οκτώβριο του 1941.

⁹ Ιδρύθηκε τον Νοέμβριο του 1942.

Έπειτα από κάποια χρόνια οι περισσότεροι γύρισαν πίσω στην πατρίδα τους. Λίγα ήταν τα παιδιά που επέστρεψαν αμέσως μετά την άφιξή τους και αυτό έπειτα από σχετική έκκληση της ελληνικής κυβέρνησης προς τις ξένες. Θα λέγαμε ότι οι κυβερνήσεις των χωρών υποδοχής υποστήριξαν τους αντάρτες έμπρακτα.

1.7 Το ιστορικό πλαίσιο κατά την περίοδο της Χούντας.

Η Ελλάδα την περίοδο αυτή έκανε σημαντικές προσπάθειες για ανάκαμψη. Η οικονομία της χώρας άρχισε να αναπτύσσεται με γρήγορους ρυθμούς ακολουθώντας τις ευρωπαϊκές και παγκόσμιες εξελίξεις. Επιπλέον, οι κάτοικοι σταδιακά άρχισαν να εγκαταλείπουν την επαρχία και να συγκεντρώνονται στις πόλεις αναζητώντας ένα καλύτερο μέλλον (αστικοποίηση). Με βάση την τοποθέτηση του Χαραλάμπη (1985), η άνοδος του τουρισμού και η ανάπτυξη των ναυτιλιακών δραστηριοτήτων συνέβαλαν στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Βάση της οικονομίας ήταν οι υφαντουργικές, χημικές και μεταλλουργικές βιομηχανίες, αν και η βιομηχανική παραγωγή στηρίχτηκε σε δάνεια.

Η περίοδος στην οποία αναφερθήκαμε υπήρξε σπουδαία στον χώρο των γραμμάτων και των τεχνών. Αυτό ήρθε να επιβεβαιώσει και η απονομή του βραβείου Νόμπελ Λογοτεχνίας στον Γ. Σεφέρη το 1963. Επίσης, η θεατρική ζωή της Ελλάδας απογειώθηκε και πολλές ταινίες απέκτησαν διεθνή καριέρα. Λίγο πριν εκπνεύσει η δεκαετία το ελληνικό κράτος ακολούθησε ρυθμούς δικτατορίας και κινήθηκε σε πραξικόπημα.

Ξημερώματα 21^{ης} Απριλίου 1967 μια ομάδα στρατευμάτων με αρχηγούς τον τότε ταξίαρχο Στυλιανό Παττακό και τους συνταγματάρχες Γεώργιο Παπαδόπουλο και Νικόλαο Μακαρέζο εγκαθίδρυσαν δικτατορικό καθεστώς και ανέλαβαν την ηγεσία της χώρας. Αρκετοί μεταφράζουν το πραξικόπημα ως αποτέλεσμα των γεγονότων που διαδραματίστηκαν στην πολιτική και κοινωνική ζωή της χώρας την περίοδο του Εμφυλίου Πολέμου. Κύρια αιτία πάντως φαίνεται πως ήταν η ρήξη που επήλθε μεταξύ του Βασιλιά Κωνσταντίνου και του Γεωργίου Παπανδρέου. Ακολούθησαν έπειτα συλλήψεις σε άτομα της μέχρι τότε κυβέρνησης αλλά και σε άλλα άτομα της πολιτειακής ηγεσίας. Βέβαια, από τις συλλήψεις δεν γλύτωσαν και πολίτες αριστερών φρονημάτων. Ωστόσο, για να τονώσουν το ηθικό του λαού οι πραξικοπηματίες ανέφεραν συνεχώς ότι θα ερχόταν οικονομική ανάπτυξη στη χώρα.

Την περίοδο εκείνη έντονη ήταν και η παρουσία της αστυνομίας τόσο για να μην ανατραπεί το καθεστώς όσο και για τον έλεγχο της δημόσιας ζωής. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ελέγχου ήταν τα Πανεπιστήμια. Ένα εκ των πολλών καθηκόντων των αστυνομικών ήταν ο έλεγχος των ακαδημαϊκών μαθημάτων αλλά και των αντιλήψεων που επικρατούσαν στο χώρο. Δεν ήταν λίγοι οι καθηγητές που έχασαν τη θέση τους διότι δεν συμβάδιζαν με το καθεστώς. Επίσης, σύμφωνα με τον Close (2006), περιορίστηκε η διανομή εγχειριδίων από συγγραφείς του εξωτερικού και έγινε υποχρεωτική η χρήση της καθαρεύουσας. Όσον αφορά την επέμβαση της χούντας στον θεσμό της εκκλησίας και στα ζητήματά της, οι στρατιωτικοί κατέβασαν από τον θρόνο τον Αρχιεπίσκοπο Αθηνών και πάσης Ελλάδος Χρυσόστομο Β΄ και στην θέση του όρισαν τον «δικό τους» Ιερώνυμο Α΄ Κοτσώνη, ο οποίος με την σειρά του

αντικατέστησε περισσότερους από τριάντα μητροπολίτες. Μάλιστα, αναγκάστηκαν να επιβληθούν και στον Τύπο επιβάλλοντας μέτρα λογοκρισίας.

Η κοινωνία ξεκίνησε να αντιδρά και να αντιστέκεται στους περιορισμούς των πραξικοπηματιών. Από το 1971 και έπειτα, τα σημάδια παρακμής του καθεστώτος έγιναν όλο και πιο φανερά. Τα γεγονότα εντάθηκαν έπειτα από αντιδικτατορικές διαδηλώσεις των φοιτητών σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη με αποκορύφωμα τα ξημερώματα της 17^{ης} Νοεμβρίου 1973 όταν ένα στρατιωτικό άρμα μάχης έριξε την πύλη, του υπό κατάληψη, Πολυτεχνείου με αποτέλεσμα να υπάρξουν νεκροί, τραυματίες και συλλήψεις φοιτητών. Δύο ημέρες μετά την γενική επιστράτευση λόγω της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο, οι αξιωματούχοι των Ενόπλων Δυνάμεων έπειτα από σύσκεψη αποφάσισαν να αναθέσουν την διακυβέρνηση της χώρας στους πολιτικούς. Με την άφιξη του Καραμανλή από το Παρίσι, κατέρρευσε και η δικτατορία.

1.8 Η Εκπαιδευτική Πολιτική κατά την περίοδο της δικτατορίας του Μεταξά

Το δικτατορικό καθεστώς του Ιωάννη Μεταξά τροποποίησε πλήρως το εκπαιδευτικό σύστημα που παρέλαβε. Τον Νοέμβριο του 1936, ο τότε Υπουργός Παιδείας κ. Γεωργακόπουλος, εξέφρασε την δυσαρέσκειά του για τις προηγούμενες εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις, θεωρώντας πως το σχολείο είχε στόχο να αποτελέσει το μέσο προπαρασκευής της κομμουνιστικής επιβολής.

Το επόμενο έτος ιδρύθηκε ο Οργανισμός Εκδόσεως Σχολικών Βιβλίων¹⁰ με σκοπό την διάθεση βιβλίων προς όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες (Κάτσικας & Θεριανός, 2004). Τα βιβλία εξυπηρετούσαν συμφέροντα του καθεστώτος και λειτούργησαν ως μέσο ιδεολογικού ελέγχου. Η λογοκρισία συνεχίστηκε όταν απαγορεύτηκαν πολλά βιβλία, ενώ χιλιάδες άλλα κάηκαν με την αιτιολογία ότι είναι κομμουνιστικά.

Ο Μεταξάς όμως δεν σταμάτησε εκεί. Ίδρυσε την Εθνική Οργάνωση Νεολαίας και μέσω αυτής επέβαλε έμμεσα ή άμεσα τις πεποιθήσεις του. Το εγχείρημα αυτό αποσκοπούσε στο να οργανώσει και να αυξήσει τους υποστηρικτές του. Η συμμετοχή των παιδιών στην οργάνωση ήταν υποχρεωτική και μάλιστα στις 20 απουσίες που έκανε κάποιος/α, έχανε αυτομάτως την σχολική χρονιά. Μάλιστα, ήταν και απαραίτητη προϋπόθεση για την εύρεση εργασίας (Καραφύλλης, 2013). Η δικτατορία του Μεταξά προχώρησε σε εξορίες σημαντικών προσωπικοτήτων του χώρου της εκπαίδευσης, ανάμεσά τους ήταν και ο Δημήτρης Γληνός¹¹ ο οποίος εξορίστηκε στην Ανάφη και έφτασε ως την Σαντορίνη. Στις 25 Σεπτεμβρίου 1937 ο Αλέξανδρος Δελμούζος¹² δήλωσε την παραίτησή του από το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης εκφράζοντας τις αντιρρήσεις του προς το καθεστώς (Κάτσικας & Θεριανός 2004).

Όσον αφορά την λειτουργία των δημοτικών, διατηρήθηκε η εξαετής φοίτηση με την διαφορά ότι στην Δ' τάξη υπήρχαν προαγωγικές εξετάσεις για την είσοδο των παιδιών στο οκταετές πλέον γυμνάσιο. Σε περίπτωση που κάποιο παιδί δεν ολοκλήρωνε με

¹⁰ Γνωστός σε όλους ως Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων (ΟΕΔΒ).

¹¹ Ο Δημήτριος Γληνός ήταν εκπαιδευτικός, συγγραφέας, πολιτικός και υπέρμαχος του δημοτικισμού.

¹² Ο Αλέξανδρος Δελμούζος ήταν παιδαγωγός και κύριος εκπρόσωπος του δημοτικισμού.

επιτυχία τις προαγωγικές εξετάσεις, συνέχιζε με τις δύο τελευταίες τάξεις του δημοτικού (Καραφύλλης, 2013). Σύμφωνα με τους Κάτσικα και Θεριανό (2004) και έπειτα από επίσημα στατιστικά του 1938-39 περισσότερα από 100.000 παιδιά δεν φοιτούσαν στο δημοτικό, την ίδια στιγμή που χιλιάδες χωριά της χώρας δεν είχαν δημοτικό σχολείο. Αναφορικά με την μέση εκπαίδευση, όπως επισημαίνουν, επικρατούσε ένα χάος ενώ έμοιαζε και να υπολειπουργεί αφού κατά το έτος 1938-39 φοιτούσαν μόλις 110.000 παιδιά. Στην διάρκεια της δικτατορίας ιδρύθηκαν αρκετά σχολεία όμως υπέστησαν πολλές αλλαγές. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ότι το 1939 τα Αστικά σχολεία από πεντατάξια μετατράπηκαν σε τριτάξια ενώ το Κλασικό Γυμνάσιο, το Πρακτικό Λύκειο και το Προγυμνάσιο καταργήθηκαν και αντικαταστάθηκαν από το εξατάξιο Γυμνάσιο και διτάξιο Λύκειο.

Τέλος, σχετικά με το γλωσσικό ζήτημα που απασχόλησε για πολλά χρόνια την ελληνική κοινωνία, φάνηκε πως ο Μεταξάς ήταν ιδιαίτερα θετικός με την δημοτική γλώσσα. Για τον λόγο αυτό υπήρξαν πολλοί δημοτικιστές που συνεργάστηκαν μαζί του. Το 1939 επιχείρησε την σύσταση μιας επιτροπής με πρόεδρο τον καθηγητή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Μανόλη Τριανταφυλλίδη¹³, με σκοπό την συγγραφή Νεοελληνικής Γραμματικής για την προώθηση της δημοτικής (Καραφύλλης, 2013). Η έκδοση της Νεοελληνικής Γραμματικής για τους εκπαιδευτικούς έγινε το 1941 και για τους/τις μαθητές/τριες το 1942. Ωστόσο όμως δεν μπήκε ποτέ στα σχολεία λόγω αντιδράσεων.

1.9 Η Εκπαιδευτική Πολιτική κατά την περίοδο της Κατοχής και του Εμφυλίου

Η Ελλάδα της κατοχής έμοιαζε με χώρα υπό καταστροφή. Όλοι οι τομείς ελέγχονταν από τους κατακτητές με αποτέλεσμα την υπολειτουργία τους συστήματος. Ίδιους ρυθμούς παρακμής ακολούθησε και η εκπαίδευση η οποία λειτούργησε κατά διαστήματα με συνολική διάρκεια 16 μήνες. Η μεγάλη έλλειψη τροφίμων οδήγησε στον υποσιτισμό και τον θάνατο χιλιάδων παιδιών. Δεν ήταν λίγες οι περιοχές της Ελλάδας στις οποίες κατεδαφίστηκαν οι εκπαιδευτικές υποδομές και καταστράφηκε ο σχολικός εξοπλισμός. Ιδιαίτερα στις περιοχές όπου ανήκαν στην κατοχική ζώνη της Βουλγαρίας, η ελληνική εκπαίδευση καταρρακώθηκε.

Οι Βούλγαροι επιθυμούσαν την αλλοίωση κάθε ελληνικού στοιχείου των περιοχών και επιχείρησαν να υλοποιήσουν το σχέδιό τους, μεταξύ άλλων, και μέσα από τον τομέα της εκπαίδευσης. Σταμάτησαν την λειτουργία των ελληνικών σχολείων, έδωξαν τους/τις Έλληνες/ίδες εκπαιδευτικούς, επέβαλαν την χρήση της βουλγαρικής γλώσσας στην εκπαίδευση, την εκκλησία και τις δημόσιες υπηρεσίες και λειτούργησαν βουλγαρικά σχολεία, είτε στα υπάρχοντα σχολικά κτίρια είτε με την ίδρυση νέων. Μάλιστα, για να εξασφαλίσουν την συμμετοχή των Ελλήνων μαθητών, τους πρόσφεραν δωρεάν σίτιση στα βουλγαρικά σχολεία. Προκειμένου να σωθούν τα ελληνόπουλα από τις άθλιες συνθήκες διαβίωσης (φτώχεια, πείνα) οι Έλληνες εκπαιδευτικοί οργάνωσαν παιδικά συσσίτια και συνέβαλαν στην παρασκευή και την

¹³ Ο Μανόλης Τριανταφυλλίδης ήταν γλωσσολόγος και ένας από τους ιδρυτές του Εκπαιδευτικού Ομίλου.

διανομή των τροφίμων¹⁴. Άλλοι εκπαιδευτικοί θέλοντας να υπερασπιστούν τα εδάφη τους, στελέχωσαν τον στρατό στο μέτωπο της Αλβανίας και κατά την διάρκεια της Κατοχής εντάχθηκαν στην αντίσταση.

Σημαντικό γεγονός της περιόδου ήταν και η «Δίκη των Τόνων» που ξεκίνησε από εκπροσώπους του παραδοσιακού ρεύματος (1941) με πυρήνα την Φιλοσοφική Σχολή Αθηνών (Τερζής, 2010). Αιτία του γεγονότος αυτού θεωρείται, σύμφωνα με τον Καραφύλλη (2013), το βιβλίο που έγραψε ο καθηγητής Κλασικής Φιλολογίας Ιωάννης Κακρίδης με τίτλο «Ελληνική Κλασική Παιδεία» στο οποίο πρότεινε να καταργηθούν οι τόνοι και τα πνεύματα. Η Φιλοσοφική Σχολή κατήγγειλε τον Κακρίδη στην Σύγκλητο, ενώ ο κοσμήτορας της σχολής τον παρέπεμψε στο Πειθαρχικό Συμβούλιο. Η «Δίκη των Τόνων» στην οποία ο καθηγητής υποστήριξε ότι οι τόνοι και τα πνεύματα φέρνουν μόνο δυσκολίες και δεν χρησιμοποιούνταν ούτε από τους αρχαίους Έλληνες, άρχισε τον Νοέμβριο του 1941 και έλαβε τέλος τον Αύγουστο του 1942 με απόφαση την δίμηνη απόλυσή του.

Όπως επισημαίνουν οι Κάτσικας και Θεριανός (2004) η προσφορά της Αντίστασης κατά την περίοδο της Κατοχής ήταν σημαντική. Στις περιοχές που απελευθερώθηκαν, το ΕΑΜ με δική του πρωτοβουλία επισκεύασε τους δρόμους, έθεσε σε εφαρμογή νέους θεσμούς και έφερε τηλέφωνα, ενώ τέθηκαν και πάλι σε λειτουργία τα δικαστήρια, τα σχολεία και τα θέατρα. Σταδιακά δημιουργήθηκαν σχολεία και βιβλιοθήκες αναλόγως. Ωστόσο, ένα βασικό πρόβλημα που επικρατούσε ήταν η έλλειψη διδακτικού προσωπικού, διότι δεν ήταν λίγοι οι εκπαιδευτικοί που έχασαν την ζωή τους στο μέτωπο.

Τα μέτρα που λήφθηκαν από την Π.Ε.Ε.Α.¹⁵ για την αντιμετώπιση του προβλήματος ήταν η ίδρυση και η λειτουργία Παιδαγωγικών Φροντιστηρίων με σκοπό την γρήγορη εκπαίδευση των δασκάλων. Τα δύο Φροντιστήρια που ιδρύθηκαν ήταν στο Καρπενήσι και την Τύρνα¹⁶ και φοιτούσαν είτε προσωρινοί εκπαιδευτικοί είτε όσοι σκόπευαν να διοριστούν. Τα αντικείμενα στα οποία εκπαίδευονταν ήταν η Παιδαγωγική, η Ψυχολογία, η Διδακτική, τα Νέα Ελληνικά και η Ιστορία¹⁷.

Η λειτουργία των Παιδαγωγικών Φροντιστηρίων έγινε κατά το έτος 1944 (Κάτσικας & Θεριανός, 2004). Την ίδια χρονιά αναφορικά με τον Μπουζάκη (2006) οι ΕΑΜ και ΕΠΟΝ¹⁸ υπέβαλαν στην Π.Ε.Ε.Α. το «Σχέδιο Λαϊκής Παιδείας» με σκοπό την βελτίωση της ελληνικής εκπαίδευσης. Σύμφωνα με το Σχέδιο, η παιδεία ήταν μια

¹⁴ Σελεμίδου Σοφία, Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΩΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΜΠΕΝΤΑ (1950-1951), Μεταπτυχιακή Διπλωματική εργασία, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Φλώρινα 2017.

¹⁵ Πολιτική Επιτροπή Εθνικής Απελευθέρωσης. Ιδρύθηκε το 1944 στο νομό Ευρυτανίας.

¹⁶ Σημερινή Ελάτη Τρικάλων.

¹⁷ Σελεμίδου Σοφία, Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΩΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΜΠΕΝΤΑ (1950-1951), Μεταπτυχιακή Διπλωματική εργασία, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Φλώρινα 2017.

¹⁸ Ενιαία Πανελλαδική Οργάνωση Νέων, ιδρύθηκε το 1943 και ήταν μέλος του ΕΑΜ.

λειτουργία που υπηρετούσε τον λαό και έδινε το δικαίωμα μόρφωσης σε όλους. Επίσης, τονίστηκε η ανάγκη για τετραετή φοίτηση των δασκάλων στις Ακαδημίες.

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα του ΕΑΜ πλαισίωσαν προσωπικότητες όπως ο Κώστας Σωτηρίου¹⁹, ο Μιχάλης Παπαμαύρος²⁰ και η Ρόζα Ιμβριώτη²¹. Το εκπαιδευτικό σύστημα διαρθρώθηκε με βάση το «Σχέδιο Λαϊκής Παιδείας» ως εξής:

- ⇒ Προσχολική αγωγή, ηλικία 0-6 ετών (παιδικοί σταθμοί, νηπιαγωγεία)
- ⇒ Πρωτοβάθμια εκπαίδευση, ηλικία 7-14 ετών (δημοτικό σχολείο)
- ⇒ Δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ηλικία 15-18 ετών (γυμνάσιο, τεχνικές σχολές)
- ⇒ Τριτοβάθμια εκπαίδευση, ηλικία 19-22 ετών (πανεπιστήμια, πολυτεχνία)

(Κάτσικας & Θεριανός, 2004).

Τα σχέδια και οι προσπάθειες για τον εκσυγχρονισμό της ελληνικής εκπαίδευσης δεν υλοποιήθηκαν ενώ υπολογίζεται σύμφωνα με τον Κάτσικα και Θεριανό (2004) ότι την πενταετία 1940-45 τα παιδιά που δεν κατάφεραν να φοιτήσουν στο Δημοτικό ανέρχονται στα 600.000 άτομα. Η απομάκρυνση των Γερμανών από την Ελλάδα έφερε την ελπίδα στην ελληνική κοινωνία για αναδιοργάνωση και βελτίωση, όμως η εμπλοκή της στον Εμφύλιο Πόλεμο οδήγησε και πάλι την χώρα σε στασιμότητα. Ο τομέας της εκπαίδευσης δεν είχε τόσες αλλαγές όσο οι υπόλοιποι τομείς. Πιο αναλυτικά, ο Καραφύλλης (2013) αναφέρει χαρακτηριστικά ότι η πρόσληψη εκπαιδευτικών γινόταν πλέον από τους Δήμους και τις Κοινότητες ενώ μέχρι τη λήξη του Εμφυλίου απολύθηκαν 4.800 εκπαιδευτικοί.

2. Κύριο Μέρος

2.1 Ιστορική αναδρομή στον θεσμό του Επιθεωρητή

¹⁹ Ο Κώστας Σωτηρίου ήταν μαθητής και στενός συνεργάτης του Δ. Γληνού και μεταξύ άλλων διατέλεσε Διευθυντής με τον Παπαμαύρο στο Παιδαγωγικό Διδασκαλείο Καρπενησίου .

²⁰ Ο Μιχάλης Παπαμαύρος ήταν παιδαγωγός, μέλος του Εκπαιδευτικού Ομίλου και πήρε μέρος και στην Εθνική Αντίσταση.

²¹ Η Ρόζα Ιμβριώτη ήταν παιδαγωγός και ιδρύτρια του Πρότυπου Ειδικού Σχολείου Αθηνών. Επίσης είχε αναλάβει και την διεύθυνση του Φροντιστηρίου στην Τύρνα.

Με την ίδρυση του νεοσύστατου ελληνικού κράτους το εκπαιδευτικό σύστημα και οι επιθεωρητές έχουν κοινή ημερομηνία γέννησης στην χώρα μας. Καθώς διαμορφώνεται το πρώτο σχολικό σύστημα διορίζονται και οι πρώτοι επιθεωρητές (διάταγμα 1372/5 Οκτωβρίου 1830), με κύριες αρμοδιότητες την επιτήρηση της εφαρμογής της αλληλοδιδασκτικής μεθόδου στα σχολεία καθώς επίσης και την απόλυση ή μη των εκπαιδευτικών. Ο «Οδηγός Αλληλοδιδασκτικής» του Ι. Κοκκώνη²² (1842), που είναι ουσιαστικά το πρώτο αναλυτικό πρόγραμμα του δημοτικού σχολείου, εκτός από τις οδηγίες για τις τεχνικές διδασκαλίας περιλαμβάνει και μία σειρά από οδηγίες για την συμπεριφορά και την ηθική του δασκάλου οι οποίες ελέγχονται από τον επιθεωρητή ή μπορούν να γίνουν γνωστές σε αυτόν από την τοπική κοινωνία (Κάτσικας, Θεριανός, Τσιριγώτης & Καββαδίας, 2007). Το διδακτικό προσωπικό των σχολείων εκείνης της περιόδου δεν διέθετε υψηλή παιδαγωγική κατάρτιση, ενώ είχε και περιορισμένο γνωστικό υπόβαθρο.

Οι Έλληνες προηγουμένως είχαν υποστεί έντονη σωματική και ψυχική εξαθλίωση, με την οικονομική και κοινωνική ζωή να έχει να αντιμετωπίσει ένα βαρύ κλίμα, ενώ η πολιτική και η εκπαίδευση δεν θα μπορούσε να βαδίσει σε καλύτερα μονοπάτια. Αυτός ήταν και ο βασικός λόγος που η εκπαιδευτική αξιολόγηση κρίθηκε αναγκαία. Σύμφωνα με τον Καραφύλλη (2010) το 1834 με βάση το νόμο «Περί Δημοτικών Σχολείων» (Φ.Ε.Κ. 11/3-3-1834) συστάθηκε η Επιθεωρητική Επιτροπή με σκοπό την οργάνωση και τον έλεγχο των σχολείων. Τα μέλη μπορούσαν να είναι είτε άτομα που ασχολούνταν με την πολιτική είτε ακόμα και με την εκκλησία, χωρίς να είναι απαραίτητα από τον χώρο της εκπαίδευσης.

Καθορίστηκε επίσης και ο Γενικός Επιθεωρητής ο οποίος ήταν ο αρμόδιος επιθεωρητής όλης της χώρας. Η εξέλιξη του θεσμού αναφορικά με τις υποχρεώσεις και τις ευθύνες, διαμορφωνόταν κατά καιρούς με γνώμονα τις ισχύουσες συνθήκες, τις πολιτικές μεταβολές αλλά και τις απαιτήσεις του εκπαιδευτικού συστήματος. Έτσι λοιπόν, με την ενσωμάτωση νέων περιοχών στο ελληνικό κράτος (Επτάνησα, Θεσσαλία, επαρχίες της Ηπείρου) αυξήθηκε και ο αριθμός των σχολείων. Ήταν αδύνατο για ένα άτομο να ανταποκριθεί πλήρως στις υποχρεώσεις του και για τον λόγο αυτό θεσπίστηκε ο θεσμός των έκτακτων επιθεωρητών. Ο ρόλος αυτών των επιθεωρητών ήταν ξεκάθαρος. Να ελέγχουν και να καταγράφουν την κατάσταση των Δημοτικών, χωρίς να ασκούν εξουσία στους δασκάλους. Συνήθως ήταν πρώην Γενικοί Επιθεωρητές, Γυμνασιάρχες, Διευθυντές ή καθηγητές Διδασκαλείων. (Ανδρέου & Παπακωνσταντίνου, 1994).

Τον Μάιο του 1895 κέρδισε τις εκλογές η κυβέρνηση του Θ. Δηλιγιάννη. Στις 13 Σεπτεμβρίου του ίδιου έτους και έπειτα από πρόταση του Υπουργού Παιδείας Δ. Πετρίδη, ψηφίστηκε νομοσχέδιο για τη στοιχειώδη ή δημοτική εκπαίδευση ως ΒΤΜΘ΄ νόμος (Ιορδανίδης, 2005). Ουσιαστικά, με το νόμο ΒΤΜΘ΄ καταργούνται οι Επιθεωρητικές Επιτροπές και λειτουργεί πλέον ο θεσμός του Εποπτικού Συμβουλίου και του Νομαρχιακού επιθεωρητή. Η χώρα διαιρέθηκε σε εκπαιδευτικές περιφέρειες και στην πρωτεύουσα κάθε νομού καθίσταται ένα Εποπτικό Συμβούλιο και ένας Νομαρχιακός επιθεωρητής.

²² Ο Ιωάννης Κοκκώνης ήταν από τους πρώτους παιδαγωγούς στην χώρα μας και ο πρώτος Γενικός Επιθεωρητής.

Σύμφωνα με το άρθρο 36 του νόμου (13-09-1895, Φ.Ε.Κ. 37/5-10-1895) το Εποπτικό Συμβούλιο αποτελούνταν από τον αρχιεπίσκοπο²³ του νομού, -ο οποίος ήταν και πρόεδρος-, τον γυμνασιάρχη²⁴, έναν επιστήμονα, έναν αξιοσέβαστο κτηματία ή έμπορο και από τον νομαρχιακό επιθεωρητή δημοτικής εκπαίδευσης. Από τα μέλη του Συμβουλίου, τον επιστήμονα και τον μεγαλοκτηματία τους διορίζει ο Νομάρχης μεταξύ τριών προτεινόμενων για κάθε θέση. Οι προτεινόμενοι έβγαιναν από το Δημοτικό Συμβούλιο της πρωτεύουσας κάθε νομού και έπειτα από γνωμοδότηση του επιθεωρητή. Οι διοριζόμενοι υπηρετούσαν για τρία έτη δίχως μισθό. Βέβαια υπήρχε και η πιθανότητα να αντικατασταθούν πριν συμπληρώσουν τα τρία έτη και αυτό στην περίπτωση που δεν παρευρίσκονταν σε τρεις συνεχόμενες συνεδριάσεις του Εποπτικού Συμβουλίου²⁵.

Η συνεδρίαση γινόταν στο γραφείο της αρχιεπισκοπής το πρώτο δεκαήμερο κάθε μήνα ή εκτάκτως αυτεπάγγελτα από τον πρόεδρο είτε έπειτα από αίτηση του νομαρχιακού επιθεωρητή ή γυμνασιάρχη. Στις συνεδριάσεις την εργασία του γραμματέα την αναλάμβανε ο γυμνασιάρχης, ο οποίος έγραφε και προστάτευε τα πρακτικά του Συμβουλίου τα οποία στο τέλος τα διάβαζαν και τα υπέγραφαν. Στα πρακτικά υπήρχαν οι προτάσεις του εισηγητή, οι ανακοινώσεις, καθώς επίσης και οι αποφάσεις ή γνωμοδοτήσεις του Εποπτικού Συμβουλίου²⁶. Το Συμβούλιο είχε την δυνατότητα να συνεδριάσει δίχως την παρουσία του επιθεωρητή μόνο στην περίπτωση που παρατηρούσε ολιγωρία ή παράβαση κατά την εκπλήρωση των καθηκόντων του ή πλημμελήματα στην ιδιωτική του ζωή και έπειτα από έρευνα και συζήτηση με σκοπό να υποβάλλει πρόταση στο Υπουργείο Εκκλησιαστικών και Δημοσίας Εκπαίδευσης για μετάθεση ή απόλυσή του²⁷.

Με βάση το άρθρο 51 του ίδιου νόμου, το Εποπτικό Συμβούλιο εκτός των περιπτώσεων του άρθρου 48 δεν ασχολείται με την έρευνα άλλων αντικειμένων, εκτός μόνο των υποθέσεων που εισάγει ο επιθεωρητής ή ο γυμνασιάρχης. Η συνεδρίαση θεωρείται νόμιμη αν είναι παρόντα τουλάχιστον τέσσερα μέλη μαζί με τον επιθεωρητή και τον γυμνασιάρχη. Οι πράξεις του Συμβουλίου οργανώνονται μέσω πλειοψηφίας, ενώ σε περίπτωση ισοψηφίας των μελών υπερισχύει η ψήφος του προέδρου²⁸.

Σύμφωνα με τον Καραφύλλη (2010) το Εποπτικό Συμβούλιο χωρίς σωστή κρίση πολλές φορές προέβαινε σε απολύσεις εκπαιδευτικών και δεχόταν επικρίσεις από Υπουργούς Παιδείας. Οι νομαρχιακοί επιθεωρητές επιλέγονταν από το Υπουργείο Παιδείας, όμως για να λάβει κάποιος την θέση αυτή θα έπρεπε, σύμφωνα με το νόμο ΒΤΜΘ', να είναι:

- Διδάκτορας της φιλοσοφίας ο οποίος έχει διδάξει με επιτυχία τουλάχιστον για πέντε χρόνια ως καθηγητής Διδασκαλείου ή Γυμνασίου ή για τρία έτη

²³ Σε περίπτωση που η αρχιεπισκοπή στερούνταν τον αρχιεπίσκοπο (λόγω θανάτου) τότε μέχρι νεωτέρας τα καθήκοντά του τα αναλάμβανε όποιος από την επισκοπική επιτροπή εκτελούσε καθήκοντα αρχιεπισκόπου.

²⁴ Στην περίπτωση που υπήρχαν 2 γυμνάσια στην πόλη, την θέση αυτή κατείχε ο αρχαιότερος στην υπηρεσία.

²⁵ Νόμος 13-09-1895, Φ.Ε.Κ. 37/5-10-1895, άρθρο 37.

²⁶ Νόμος 13-09-1895, Φ.Ε.Κ. 37/5-10-1895, άρθρο 47.

²⁷ Νόμος 13-09-1895, Φ.Ε.Κ. 37/5-10-1895, άρθρο 48.

²⁸ Νόμος 13-09-1895, Φ.Ε.Κ. 37/5-10-1895, άρθρο 52.

τουλάχιστον ως διευθυντής Διδασκαλείου²⁹ ή Γυμνασιάρχης, έχοντας όμως αποδεδειγμένη παιδαγωγική ειδικότητα.

- Πρωτοβάθμιος δημοδιδάσκαλος αναγνωρισμένος από το Διδασκαλείο Αθηνών κατά τα πρώτα τρία έτη της λειτουργίας του ή από αυτούς που υπηρέτησαν ως δάσκαλοι στο Πρότυπο σχολείο της Αθήνας κατά τα τρία πρώτα έτη λειτουργίας.
- Διδάκτορας της Φιλοσοφίας έχοντας αποδείξει ότι σπούδασε ειδικά την παιδαγωγική επιστήμη σε κάποιο Πανεπιστήμιο ή Διδασκαλείο της Ευρώπης ή έχει πτυχίο ανωτέρου Γαλλικού ή Γερμανικού Διδασκαλείου.

Κατά το άρθρο 40 του παρόντος νόμου, ο νομαρχιακός επιθεωρητής ήταν ο εισηγητής των υποθέσεων που υπάγονταν στο Εποπτικό Συμβούλιο και έργο του ήταν να:

I. Επιθεωρεί κάθε εξάμηνο τα δημοτικά σχολεία και γραμματοδιδασκαλεία που ανήκουν στην περιφέρειά του και να εξετάζει:

α) τους ελέγχους κάθε σχολείου, ώστε να βεβαιωθεί ότι όσοι είναι εγγεγραμμένοι στα σχολεία γράφτηκαν ορθώς και ιδιαίτερα αν τηρήθηκαν τα απαραίτητα μέτρα αναφορικά με τις μεταγραφές μαθητών, ώστε να κρίνει αν χρειάζεται να ασκήσει κάποια πειθαρχική εξουσία ή αν στους ελέγχους των δημοτικών σχολείων και γραμματοδιδασκαλείων ήταν εγγεγραμμένα όσα παιδιά κατοικούσαν στις έδρες των δημοτικών σχολείων (γεωγραφικά) β) τις τοπικές περιστάσεις κάθε δήμου καλώντας το Εποπτικό Συμβούλιο προς απόφαση για την έναρξη – λήξη του σχολικού έτους και την διαίρεσή του κατά εξάμηνα γ) τα διδακτικά βιβλία που εισέρχονταν στο σχολείο δ) την διαγωγή των δασκάλων και την συμπεριφορά τους προς τους μαθητές, τους γονείς αλλά και τους συναδέλφους τους ε) τον τρόπο με τον οποίο οι δάσκαλοι εκτελούσαν τα καθήκοντά τους και ιδίως εάν τηρούσαν το ωράριό τους στ) την κοινωνική ζωή των δασκάλων ζ) εάν τηρούσαν σύμφωνα με τις διατάξεις οτιδήποτε σχετικό με τις εξετάσεις των μαθητών, τους προβιβασμούς και τις απολύσεις η) αν τηρούνταν με τάξη όσα αφορούσαν αρχεία και βιβλία του σχολείου θ) τις ποινές που επέβαλλαν οι δάσκαλοι στους μαθητές ι) την καταλληλότητα των διδακτηρίων και γενικότερα την βελτίωσή τους ια) την μεταρρύθμιση δημοτικών σχολείων ιβ) τις απαιτούμενες μειοδοτικές δημοπρασίες για τα έργα που χρειαζόταν να εκτελεστούν, πάντοτε σε συνεργασία με τον Δήμαρχο ιγ) τα μεταρρυθμιστικά έργα, εφαρμόζοντας τα εγκεκριμένα σχέδια και ιδ) εκ μέρους του νομομηχανικού, συγγράφει τα απαιτούμενα σχέδια και τους προϋπολογισμούς για την οικοδόμηση των δημοτικών διδακτηρίων που προορίζονται για δημοτικά σχολεία και φροντίζει να εξεταστούν τα σχέδια, ώστε να ασχοληθεί με τις μειοδοτικές δημοπρασίες και την επιτήρηση για να εξακριβώσει ότι θα εφαρμοστούν τα σχέδια.

II. Προσδιορίζει τις θέσεις πάνω στις οποίες πρέπει να οικοδομηθούν τα διδακτήρια και προετοιμάζει όσα είναι απαραίτητα για την απόκτηση γηπέδων.

III. Ασκεί πειθαρχική εξουσία και προτρέπει το Εποπτικό Συμβούλιο να ασκεί αντίστοιχη εξουσία σε περιπτώσεις που υπάγονται σε αυτό.

IV. Συγκαλεί μία φορά το χρόνο, με άδεια από το Υπουργείο, τους δημοδιδασκάλους της Περιφέρειας σε συνέδριο ώστε να συζητήσουν ζητήματα

²⁹ Εάν διοριζόταν επιθεωρητής ένας διευθυντής Διδασκαλείου, θα διατηρούσε τον βαθμό και τον μισθό που είχε ως διευθυντής.

μεθοδολογικά, παιδαγωγικά ή οτιδήποτε σχετίζεται με την δημοτική εκπαίδευση.

- V. Υποβάλλει στο Εποπτικό Συμβούλιο το ημερολόγιο και την λεπτομερή έκθεση στην οποία αναγράφονται οι παρατηρήσεις για το κάθε σχολείο, για την διδασκαλία των μαθημάτων και γενικότερα για την λειτουργία των σχολείων.

Με βάση τον ίδιο νόμο, το άρθρο 42 αναφέρει ότι στην περίπτωση κωλύματος του επιθεωρητή μπορούσε να τον αντικαταστήσει ο διευθυντής του Διδασκαλείου ή ο γυμνασιάρχης, σε όλα τα καθήκοντα εκτός από την επιθεώρηση των σχολείων.

Λίγα χρόνια αργότερα, η κυβέρνηση του Ε. Βενιζέλου έλαβε τροποποιήσεις στον τομέα της εκπαίδευσης. Ο Καραφύλλης (2010) αναφέρει ότι με το νόμο ΓΩΚΗ' (3828/18-7-1911) που ψηφίστηκε το 1911 ιδρύθηκε το Κεντρικό Εποπτικό Συμβούλιο Δημοτικής Εκπαίδευσης με έδρα την Αθήνα, το οποίο είχε στον έλεγχό του το Εποπτικό Συμβούλιο.

Έπειτα από τρία έτη ψηφίστηκε ο νόμος 240/16-4-1914 αποτελούμενος από Στ' κεφάλαια και 22 άρθρα. Με το νόμο αυτό καταργείται το Κεντρικό Εποπτικό Συμβούλιο Δημοτικής Εκπαίδευσης και αντικαθίσταται από το Εκπαιδευτικό Συμβούλιο που αποτελείται από 12 μέλη (έξι για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση και έξι για την δευτεροβάθμια). Σύμβουλοι είχαν το δικαίωμα να διοριστούν όσοι ήταν πτυχιούχοι Φιλοσοφικής Σχολής ή Σχολής Φυσικών και Μαθηματικών, οι οποίοι όμως υπήρξαν Γενικοί Επιθεωρητές ή τμηματάρχες δημοτικής εκπαίδευσης, όσοι διετέλεσαν ως μέλη του Κεντρικού Εποπτικού Συμβουλίου, οι διευθυντές ή υποδιευθυντές Διδασκαλείων³⁰ κλπ.

Εντός του πρώτου δεκαήμερου γινόντουσαν οι εκλογές για τον πρόεδρο και τον αντιπρόεδρο του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου³¹. Στην περίπτωση που έμεναν κενές οι θέσεις πριν ολοκληρωθεί η θητεία τους (3 έτη) τα μέλη του συμβουλίου προχωρούσαν στην διαδικασία επανεκλογής νέου προσώπου, το αξίωμα του οποίου θα ίσχυε μόνο για το υπόλοιπο της θητείας. Η εκλογή έπρεπε πρώτα να επικυρωθεί από τον Υπουργό και έπειτα να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως³². Όσον αφορά το Εποπτικό Συμβούλιο ψηφίστηκαν νέες αλλαγές. Πλέον την προεδρία την είχε ο γυμνασιάρχης, ενώ την θέση εκπροσώπου της εκκλησίας ανέλαβε ο αρχαιότερος πρωτοδίκης. Επίσης, μια ακόμα αλλαγή σε σχέση με το νόμο ΒΤΜΘ' είναι ότι απαρτιζόταν από δύο επιστήμονες, αντί ενός επιστήμονα και ενός κτηματία ή εμπόρου³³. Το Εποπτικό Συμβούλιο συνεδρίαζε στο γραφείο του επιθεωρητή και είχε υπό την αρμοδιότητά του την γνωμοδότηση στο Εκπαιδευτικό Συμβούλιο αναφορικά με την δημοτική εκπαίδευση της εκπαιδευτικής περιφέρειας που συντάσσεται³⁴.

Ο νόμος 240/1914 αποφάσισε να καταργήσει τον διαχωρισμό των επιθεωρητών σε α' και β' τάξης, διορίζοντας σε κάθε περιφέρεια έναν επιθεωρητή με επιπλέον αρμοδιότητα την θεώρηση μισθοδοτικών καταστάσεων και την έκδοση ενταλμάτων πληρωμής των εκπαιδευτικών (Ιορδανίδης, 2005). Δυνατότητα διορισμού ως

³⁰ Νόμος 240/16-4-1914, ΦΕΚ. 97/16-4-1914, άρθρο 6

³¹ Νόμος 240/16-4-1914, ΦΕΚ. 97/16-4-1914, άρθρο 2

³² Νόμος 240/16-4-1914, ΦΕΚ. 97/16-4-1914, άρθρο 6

³³ Νόμος 240/16-4-1914, ΦΕΚ. 97/16-4-1914, άρθρο 10

³⁴ Νόμος 240/16-4-1914, ΦΕΚ. 97/16-4-1914, άρθρο 11

επιθεωρητές είχαν όσοι ήταν πτυχιούχοι της Φιλοσοφικής ή της Σχολής Φυσικών και Μαθηματικών με σπουδές στην Εσπερία ή τουλάχιστον πενταετή υπηρεσία ως δημοδιδάσκαλοι, δάσκαλοι με πενταετή υπηρεσία και διετή φοίτηση στην Εσπερία ή με δέκα έτη υπηρεσίας δίχως λοιπές σπουδές³⁵. Ο νόμος 240/1914 θέσπισε τον θεσμό του Γενικού Επιθεωρητή ο οποίος ήταν υπεύθυνος κυρίως για την μέση εκπαίδευση. Σύμφωνα με το άρθρο 3 του ίδιου νόμου υπήρχαν 14 Γενικοί Επιθεωρητές οι οποίοι είχαν υπό την επίβλεψή τους την εκπαιδευτική περιφέρεια και τους επιθεωρητές της δημοτικής εκπαίδευσης. Τέλος, συνεδριάζαν με τους επιθεωρητές για θέματα όπως την βελτίωση της εκπαίδευσης της περιφέρειάς τους³⁶.

Κατά το έτος 1917 με το νόμο 826/1917 (02-09-1917, Φ.Ε.Κ. 188/5-9-1917, άρθρο 2) ορίστηκαν δύο θέσεις ανώτερων εποπτών της δημοτικής εκπαίδευσης με σκοπό να παρακολουθούν τα προβλήματα στην εκπαίδευση και να καθοδηγούν τους εκπαιδευτικούς (Ιορδανίδης, 2005). Την ίδια χρονιά υλοποιείται μια νέα μεταρρύθμιση στην εκπαίδευση από την κυβέρνηση του Ε. Βενιζέλου και ορίζονται οι Αλέξανδρος Δελμούζος και Μανόλης Τριανταφυλλίδης ως Ανώτεροι Επόπτες της Δημοτικής Εκπαίδευσης³⁷.

Ο νέος αυτός θεσμός επαναλαμβάνεται και στο νόμο 1242/1919 «Περί κωδικοποίησης των εις την εποπτεία και την διοίκηση της δημοτικής και της μέσης εκπαίδευσης αναγομένων διατάξεων» κατά τον οποίο δεν προβλέπονται νέες μεταρρυθμίσεις. Σύμφωνα με το άρθρο 14 του παρόντος νόμου, οι Ανώτεροι Επόπτες είχαν ως έδρα την Αθήνα και συμμετείχαν στις συνεδριάσεις του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου έχοντας και το δικαίωμα ψήφου σε θέματα που αφορούσαν την δημοτική εκπαίδευση.

Έπειτα από λίγα χρόνια με το νόμο 2857/1922 «Περί προσόντων, διαβαθμίσεως και αποδοχών των επιθεωρητών των δημοτικών σχολείων» οι εκπαιδευτικές περιφέρειες έφτασαν τις 90 (έναντι των 70 που ήταν παλιότερα) και σε κάθε μία από αυτές υπήρχε ένας επιθεωρητής³⁸. Σύμφωνα με τον Καραφύλλη (2010) η σημαντικότερη από τις αλλαγές που παρατηρήθηκαν, συγκριτικά με τους προηγούμενους νόμους, ήταν η αλλαγή των απαιτούμενων προσόντων για τον διορισμό επιθεωρητών. Συγκεκριμένα, δικαίωμα διορισμού είχαν:

- Πτυχιούχοι της Φιλοσοφικής Σχολής ή Σχολής Φυσικών και Μαθηματικών έχοντας ειδικές παιδαγωγικές σπουδές στην Εσπερία για 2 χρόνια τουλάχιστον και πενταετή υπηρεσία σε δημόσιο σχολείο.

³⁵ Χρυσή Παπαβασιλείου, ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗ ΣΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΟ: Ιστορικό-κοινωνική αναδρομή και η σημερινή πραγματικότητα, Διδακτορική Διατριβή, Τομέας Παιδαγωγικής, Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Ρόδος 2008.

³⁶ Νόμος 240/16-4-1914, ΦΕΚ. 97/16-4-1914, άρθρο 15

³⁷ Χρυσή Παπαβασιλείου, ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗ ΣΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΟ: Ιστορικό-κοινωνική αναδρομή και η σημερινή πραγματικότητα, Διδακτορική Διατριβή, Τομέας Παιδαγωγικής, Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Ρόδος 2008.

³⁸ Νόμος 2857/1922, Φ.Ε.Κ. 133/1-8-1922, άρθρο 1

- Πτυχιούχοι της Φιλοσοφικής Σχολής ή Σχολής Φυσικών και Μαθηματικών με πτυχίο δημοδιδασκάλου έχοντας τουλάχιστον τον βαθμό «λίαν καλώς» και έστω με οκταετή υπηρεσία σε δημόσιο δημοτικό.
- Πτυχιούχοι δημοδιδάσκαλοι με εξετηί τουλάχιστον υπηρεσία σε δημοτικό σχολείο αφού έχουν παρακολουθήσει σε διετή κύκλο παιδαγωγικά και άλλα μαθήματα πανεπιστημίου και πέτυχαν στις εξετάσεις.
- Πτυχιούχοι δημοδιδάσκαλοι οι οποίοι είχαν έστω εξετηί υπηρεσία σε δημοτικό σχολείο με ειδικές παιδαγωγικές σπουδές τουλάχιστον δύο ετών στην Εσπερία, έχοντας επιτύχει στις εξετάσεις ενώπιον της τριμελούς επιτροπής του Πανεπιστημίου, συμπεριλαμβανομένου και του καθηγητή παιδαγωγικής ή ενώπιον του προέδρου του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με δύο ακόμα μέλη του.
- Όσοι είχαν υπηρετήσει ως μόνιμοι επιθεωρητές αλλά προέρχονταν από δημοδιδάσκαλοι ή όσοι ήταν βοηθοί Νομαρχιακών επιθεωρητών έπειτα από επιτυχή συμμετοχή σε διαγωνισμούς και εξετάσεις.

Στην συνέχεια, με το νόμο 4653/1930 αποφασίστηκε η θέσπιση ορισμένων συλλογικών οργάνων που συνέβαλαν στη διαμόρφωση της εκπαιδευτικής πολιτικής. Αρχικά, θεσπίστηκε το Ανώτατο Εκπαιδευτικό Συμβούλιο του οποίου η θέσπιση απέβλεπε στον καθορισμό ενιαίας κατεύθυνσης του εκπαιδευτικού έργου και της εκπαίδευσης γενικά και στην μελέτη των εκπαιδευτικών αναγκών με σκοπό την βελτίωση της δημόσιας εκπαίδευσης³⁹.

Το Συμβούλιο απαρτιζόταν από τουλάχιστον 41 μέλη, τα οποία εκπροσωπούσαν όλες τις πνευματικές και παραγωγικές δυνάμεις της Ελλάδας. Έργο του Ανωτάτου Εκπαιδευτικού Συμβουλίου ήταν:

- a. να χαράσσει τις βασικές αρχές για την σύνταξη των αναλυτικών προγραμμάτων
- b. να συνιστά μέτρα για την βελτίωση της εκπαιδευτικής και παιδαγωγικής κατάρτισης των δασκάλων
- c. να προβαίνει σε μια αποτίμηση της κοινωνίας και των εξελίξεων και να εντάσσει αντίστοιχα τις κατευθυντήριες γραμμές
- d. να καθορίζει του αναγκαίους τύπους σχολείων και να ορίζει τον αριθμό τους
- e. να εισηγείται την κατάργηση σχολείων ή την ίδρυση νέων⁴⁰ κ.α.

Επιπρόσθετα, θεσπίστηκε και το Εκπαιδευτικό Γνωμοδοτικό Συμβούλιο που είχε σκοπό την μελέτη των ζητημάτων αναφορικά με την λειτουργία των σχολείων μέσης και στοιχειώδους εκπαίδευσης. Αποτελούνταν από πέντε μέλη εκ των οποίων η μία ήταν γυναίκα με πτυχίο Διδασκαλείου ή Πανεπιστημίου και είχε παιδαγωγικές σπουδές έστω δύο ετών σε Ευρώπη ή Αμερική⁴¹. Ορισμένες από τις αρμοδιότητες του Συμβουλίου ήταν:

³⁹ Νόμος 4653/1930 Φ.Ε.Κ. 169/16-5-1930, άρθρο 1

⁴⁰ Χρυσή Παπαβασιλείου, ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗ ΣΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΟ: Ιστορικό-κοινωνική αναδρομή και η σημερινή πραγματικότητα, Διδακτορική Διατριβή, Τομέας Παιδαγωγικής, Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Ρόδος 2008.

⁴¹ Νόμος 4653/1930 Φ.Ε.Κ. 169/16-5-1930, άρθρο 6

- a. να επιθεωρεί τα διδασκαλεία και τους επιθεωρητές και να παρακολουθεί το έργο τους
- b. να σχεδιάζει τα αναλυτικά προγράμματα
- c. να ορίζει τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την εφαρμογή των προτάσεων του Ανωτάτου Εκπαιδευτικού Συμβουλίου
- d. να αποφασίζει για τα βιβλία που χρειάζεται να μεταφραστούν και να σχεδιάζει την ποσότητα και την οικονομία της ύλης των διδακτικών βιβλίων
- e. να προΐσταται στις συνεδριάσεις των επιθεωρητών και των διευθυντών των Διδασκαλείων⁴²

Ένα ακόμα συλλογικό όργανο που αποφασίστηκε να θεσπιστεί με τον ίδιο νόμο ήταν το Εκπαιδευτικό Διοικητικό Συμβούλιο. Πρόκειται για δεκαμελές συμβούλιο το οποίο χωρίστηκε σε δύο τμήματα, το ένα αφορούσε την στοιχειώδη εκπαίδευση και το άλλο την μέση εκπαίδευση. Το κάθε τμήμα αποτελούταν από πέντε μέλη εκ των οποίων το ένα ήταν αιρετό. Το αιρετό μέλος του τμήματος στοιχειώδους εκπαίδευσης προερχόταν από το διδακτικό προσωπικό της στοιχειώδους εκπαίδευσης και εκλέγεται από τους λειτουργούς της. Αντίστοιχη διαδικασία ακολουθήθηκε και για το αιρετό μέλος της μέσης εκπαίδευσης. Η θητεία των αιρετών ήταν διετής και δικαίωμα επανεκλογής είχαν μόνο αφότου περνούσαν τέσσερα έτη από την ολοκλήρωση της θητείας τους⁴³.

Τα καθήκοντα του Εκπαιδευτικού Διοικητικού Συμβουλίου αφορούσαν:

- a. τον έλεγχο των Εποπτικών Συμβουλίων και των επιθεωρητών
- b. την τιμωρία ή απόλυση εκπαιδευτικών που ήταν μέλη των Εποπτικών Συμβουλίων
- c. τις άδειες για την λειτουργία των ιδιωτικών σχολείων
- d. τις προτάσεις για διορισμό, προαγωγή ή μετάθεση των επιθεωρητών και μεταθέσεις εκπαιδευτικών
- e. την κρίση αποφάσεων των Εποπτικών Συμβουλίων για τις μεταθέσεις δασκάλων και όριζε τις εκπαιδευτικές περιφέρειες⁴⁴

Η περίοδος που ακολούθησε ήταν έντονη πολιτικά. Υπήρξε μεγάλη πολιτική αστάθεια και συνεχή εναλλαγή κυβερνήσεων. Η κατάσταση αυτή επηρέασε και τον τομέα της εκπαίδευσης με χαρακτηριστικό παράδειγμα τις απολύσεις και αναδιορισμούς εκπαιδευτικών και επιθεωρητών. Λίγο καιρό αργότερα και συγκεκριμένα στις 4 Αυγούστου 1936 ο Ιωάννης Μεταξάς επέβαλε δικτατορία και επήλθαν νέες αλλαγές. Έναν χρόνο μετά την κήρυξη της δικτατορίας ψηφίστηκε ο αναγκαστικός νόμος 767/1937 «Περί διοικήσεως της εκπαιδεύσεως» αποτελούμενος από 55 άρθρα. Ο νόμος αυτός ψηφίστηκε για να εξυπηρετεί τα συμφέροντα και τα σχέδια του καθεστώτος χωρίς να αποβλέπει σε σημαντικές διοικητικές μεταρρυθμίσεις.

Ως ανώτατο όργανο, ιεραρχικά, θεωρείται το Ανώτατο Συμβούλιο Εκπαιδεύσεως το οποίο αποτελείται από πέντε μέλη και η έδρα του βρίσκεται στο Υπουργείο Παιδείας.

⁴² Νόμος 4653/1930 Φ.Ε.Κ. 169/16-5-1930, άρθρο 8

⁴³ Νόμος 4653/1930 Φ.Ε.Κ. 169/16-5-1930, άρθρο 13

⁴⁴ Χρυσή Παπαβασιλείου, ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗ ΣΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΟ: Ιστορικό-κοινωνική αναδρομή και η σημερινή πραγματικότητα, Διδακτορική Διατριβή, Τομέας Παιδαγωγικής, Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Ρόδος 2008.

Δικαίωμα διορισμού είχαν όσοι ήταν πτυχιούχοι της Φιλοσοφικής, Θεολογικής ή Σχολής Φυσικών και Μαθηματικών έχοντας τουλάχιστον πενταετή υπηρεσία σε σχολεία της μέσης ή στοιχειώδους εκπαίδευσης και έστω διετή άσκηση φροντιστηριακών μαθημάτων σε Πανεπιστήμιο της Ευρώπης ή της Αμερικής που αφορούν τη Φιλοσοφία ή την Παιδαγωγική και όσοι είχαν προϋπηρεσία ως μέλη των Εκπαιδευτικών Συμβουλίων κατά το νόμο 4653/1930.⁴⁵

Καθήκον του Ανωτάτου Συμβουλίου Εκπαιδύσεως ήταν:

- a. να επιθεωρεί τις Παιδαγωγικές Ακαδημίες, τους διευθυντές των Ακαδημιών αυτών καθώς επίσης και του Διδασκαλείου Μέσης Εκπαίδευσης και της Γυμναστικής Ακαδημίας και να υποβάλλει εκθέσεις στο Υπουργείο
- b. να γνωματεύει για κάθε ζήτημα που αφορά την παιδεία και να σχεδιάζει το αναλυτικό και ωρολόγιο πρόγραμμα των σχολείων
- c. να προΐσταται στα συνέδρια των επιθεωρητών και των διευθυντών των Παιδαγωγικών Ακαδημιών και να δίνει οδηγίες στους επιθεωρητές για την σωστή εκτέλεση του έργου τους
- d. να υποβάλλει στο Υπουργείο γενική έκθεση για την εκπαιδευτική κατάσταση των σχολείων όλων των βαθμίδων
- e. να συντάσσει οδηγίες για την συγγραφή βοηθημάτων και για την ποσότητα και οικονομία της ύλης των διδακτικών βιβλίων⁴⁶

Ο νόμος διατήρησε τα Εποπτικά Συμβούλια με την μόνη διαφορά ότι διαιρέθηκαν σε τρεις κατηγορίες. Στα Εποπτικά Συμβούλια, τα Ανώτερα Εποπτικά Συμβούλια και στο Κεντρικό Εποπτικό Συμβούλιο⁴⁷.

Όσον αφορά τα Εποπτικά Συμβούλια, αποτελούνταν από δύο συμβούλια (ένα για την στοιχειώδη και ένα για την μέση εκπαίδευση) και σε αντίθεση με τους παλαιότερους νόμους, λειτουργούσε ένα σε κάθε νομό με έδρα την πρωτεύουσά του. Η στελέχωση του Εποπτικού Συμβουλίου γινόταν με έναν Αξιωματικό του στρατού και δύο επιθεωρητές, εκ των οποίων ο ένας ήταν μόνιμο μέλος (ο αρχαιότερος στην υπηρεσία) και ο άλλος ήταν μεταβλητό μέλος και αρμόδιος της Περιφέρειας⁴⁸. Το έργο των Εποπτικών Συμβουλίων ήταν μεταξύ άλλων, να γνωματεύει για την έναρξη ή λήξη του σχολικού έτους για μονάδες που δεν ακολουθούσαν την κοινή ροή αλλά και για τις ανάγκες των σχολείων. Επιπλέον, αποφάσιζε για τις μεταθέσεις, απολύσεις, αποσπάσεις και τιμωρίες εκπαιδευτικών, πρότεινε την προαγωγή άλλων και ενημέρωνε το Ανώτερο Εποπτικό Συμβούλιο για την ακαταλληλότητα ορισμένων⁴⁹.

Η χώρα διαιρέθηκε σε έξι γενικές επιθεωρήσεις με ισάριθμα Ανώτερα Εποπτικά Συμβούλια και ένα σε κάθε έδρα επιθεώρησης. Η διαφορά στην στελέχωση αυτού του Συμβουλίου με το προηγούμενο αφορούσε τους δύο επιθεωρητές. Εκτός του

⁴⁵ Νόμος 767/5-7-1937, άρθρο 1

⁴⁶ Νόμος 767/5-7-1937, άρθρο 3

⁴⁷ Τα Εποπτικά Συμβούλια υπαγόntonταν στα Ανώτερα Εποπτικά Συμβούλια τα οποία με την σειρά τους υπαγόntonταν στο Κεντρικό Εποπτικό Συμβούλιο.

⁴⁸ Νόμος 767/5-7-1937, άρθρο 12

⁴⁹ Χρυσή Παπαβασιλείου, ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗ ΣΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΟ: Ιστορικό-κοινωνική αναδρομή και η σημερινή πραγματικότητα, Διδακτορική Διατριβή, Τομέας Παιδαγωγικής, Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Ρόδος 2008.

Αξιωματικού, ήταν μέλος ο Γενικός Επιθεωρητής και ο διευθυντής της Παιδαγωγικής Ακαδημίας. Στην περίπτωση που εντός της περιοχής του Ανώτερου Εποπτικού Συμβουλίου δεν υπήρχε Ακαδημία, τότε την θέση αυτή έπαιρνε ο Γενικός Επιθεωρητής μέσης εκπαίδευσης⁵⁰. Σχετικά με το έργο του Συμβουλίου, η μόνη διαφορά με το Εποπτικό Συμβούλιο ήταν ότι αυτό απευθυνόταν στους επιθεωρητές και όχι στους εκπαιδευτικούς⁵¹.

Το Κεντρικό Εποπτικό Συμβούλιο χωρίστηκε σε δύο τμήματα. Στο τμήμα στοιχειώδους εκπαίδευσης, αποτελούμενο από το ένα μέλος του Ανωτάτου Συμβουλίου Εκπαίδευσης και τους έξι Γενικούς Επιθεωρητές της αντίστοιχης εκπαιδευτικής βαθμίδας και στο τμήμα μέσης εκπαίδευσης, αποτελούμενο από το δεύτερο μέλος του Ανωτάτου Συμβουλίου Εκπαίδευσης και τους έξι Γενικούς Επιθεωρητές της μέσης εκπαίδευσης⁵². Οι αρμοδιότητες του Συμβουλίου αφορούσαν κυρίως τον έλεγχο των αποφάσεων του προηγούμενου Συμβουλίου αλλά και όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης. Ενδεικτικά, τρεις από τις αρμοδιότητές του ήταν να προτείνει την χορήγηση αδειών στους λειτουργούς της στοιχειώδους και μέσης εκπαίδευσης, να αποφασίζει για την μετάθεση την τιμωρία ή την απόλυση του προσωπικού των Παιδαγωγικών Ακαδημιών, του Διδασκαλείου της μέσης εκπαίδευσης, των Προτύπων Γυμνασίων και των Πειραματικών σχολείων και να κρίνει τις αποφάσεις του Ανώτερου Εποπτικού Συμβουλίου σχετικά με τις μεταθέσεις των επιθεωρητών⁵³ κ.α.

Αναφορικά με τους επιθεωρητές, δεν υπήρχαν αλλαγές ως προς τις αρμοδιότητες και το έργο τους σε σχέση με τους προηγούμενους νόμους, με σημαντικότερη προσθήκη όμως τη θέσπιση των Γενικών Επιθεωρητών στοιχειώδους εκπαίδευσης. Στην θέση αυτή θα μπορούσαν να διοριστούν όσοι:

- είχαν προϋπηρεσία ως μόνιμα μέλη του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου
- προϋπηρετήσαν για δύο χρόνια τουλάχιστον ως διευθυντές σε Παιδαγωγική Ακαδημία ή Διδασκαλείο Δημοτικής Εκπαίδευσης
- ήταν πτυχιούχοι της Φιλοσοφικής ή Θεολογικής σχολής με έστω διετή φροντιστηριακή άσκηση σε Πανεπιστήμιο της Ευρώπης ή της Αμερικής και με πενταετή υπηρεσία σε δημόσιο σχολείο μέσης ή στοιχειώδους εκπαίδευσης
- ήταν επιθεωρητές δημοτικής εκπαίδευσης έχοντας τουλάχιστον διετή φροντιστηριακή άσκηση σε Πανεπιστήμιο της Ευρώπης ή της Αμερικής και δεκαετή υπηρεσία ως επιθεωρητές ή διευθυντές Διδασκαλείου Δημοτικής Εκπαίδευσης⁵⁴.

Αρμοδιότητα του Γενικού Επιθεωρητή ήταν η παιδαγωγική και επιστημονική εποπτεία του έργου του διδακτικού προσωπικού των δημοτικών σχολείων και των νηπιαγωγείων αλλά και ο έλεγχος των επιθεωρητών στοιχειώδους εκπαίδευσης⁵⁵.

Για τα επόμενα χρόνια δεν διαπιστώθηκαν ιδιαίτερες αλλαγές στον θεσμό του επιθεωρητή. Με το νόμο 4379/1964 αυξήθηκαν οι εκπαιδευτικές περιφέρειες, καθώς

⁵⁰ Νόμος 767/5-7-1937, άρθρο 19

⁵¹ Νόμος 767/5-7-1937, άρθρο 20

⁵² Νόμος 767/5-7-1937, άρθρο 27

⁵³ Νόμος 767/5-7-1937, άρθρο 28

⁵⁴ Νόμος 767/5-7-1937, άρθρο 16

⁵⁵ Νόμος 767/5-7-1937, άρθρο 15

επίσης και οι θέσεις των επιθεωρητών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Αυτό σκόπευε στην αποτελεσματικότερη εποπτεία και βελτίωση των προβλημάτων (Ιορδανίδης, 2005). Δεν υπήρξαν όμως μεταβολές σε θεσμικό πλαίσιο. Με την ίδια μεταρρύθμιση καταργήθηκε το Ανώτατο Εκπαιδευτικό Συμβούλιο και αντικαταστάθηκε από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Η πολιτική αλλαγή της 21^{ης} Απριλίου με την επιβολή του πραξικοπήματος των Συνταγματαρχών, επέφερε αλλαγές και στον θεσμό του επιθεωρητή κυρίως όσον αφορά τον διορισμό και το έργο τους. Πιο συγκεκριμένα, ο Καραφύλλης (2010) αναφέρει ότι τα κριτήρια επιλογής των επιθεωρητών ήταν περιορισμένα χωρίς να ενδιαφέρει το κράτος εάν οι υποψήφιοι έχουν επιστημονική και παιδαγωγική κατάρτιση αλλά εάν είναι πιστοί στις αρχές του κράτους. Την τελική απόφαση για την επιλογή επιθεωρητών την έπαιρναν οι στρατιωτικοί. Οι επιθεωρητές στις εκθέσεις τους έδιναν βάση στις υποδομές, τον εξοπλισμό και την εξωσχολική ή εσωσχολική δραστηριότητα των εκπαιδευτικών αντί της παιδαγωγικής τους κατάρτισης. Για να μπορούσαν να λάβουν οι εκπαιδευτικοί μία θετική αξιολόγηση θα έπρεπε να συμφωνούν με τα ιδεώδη του κράτους.

Το 1976 ψηφίστηκε ο πρώτος μεταδικτατορικός νόμος «Περί οργάνωσης και διοικήσεως της Γενικής Εκπαιδευσεως» ο οποίος έθεσε υψηλούς εκπαιδευτικούς στόχους και επέφερε σημαντικές αλλαγές στον θεσμό του επιθεωρητή και γενικότερα στην εποπτεία της δημοτικής εκπαίδευσης, την οποία θα αναλύσουμε παρακάτω.

Σύμφωνα με το άρθρο 19 του παρόντος νόμου, η χώρα διαιρέθηκε σε 240 Εκπαιδευτικές Περιφέρειες Δημοτικής Εκπαίδευσης με ισάριθμες οργανικές θέσεις επιθεωρητών. Βάσει του επόμενου άρθρου, οι Εκπαιδευτικές Περιφέρειες που είχαν για έδρα τους την πρωτεύουσα του νομού, χαρακτηρίστηκαν ως Α' ενώ οι υπόλοιπες ως Β'. Αντίστοιχη διάκριση έγινε και στους επιθεωρητές. Από το σύνολο των επιθεωρητών οι 54 ήταν επιθεωρητές Α' με μισθολογικό κλιμάκιο 10 (το ανώτερο) και οι υπόλοιποι ήταν επιθεωρητές Β' με μισθολογικό κλιμάκιο 9. Οι επιθεωρητές Α' προΐστανται σε όλη την Περιφέρεια.

Καθιερώθηκαν επίσης και δύο θέσεις επιθεωρητών Ειδικών σχολείων με μισθολογικό κλιμάκιο 9 οι οποίοι είχαν προσόντα ειδικής αγωγής και υπερδεκαπενταετή εκπαιδευτική υπηρεσία στο δημόσιο⁵⁶ αλλά και 20 θέσεις επιθεωρητών Προσχολικής Αγωγής με μισθολογικό κλιμάκιο⁵⁷ 8.

Για να λάβει κάποιος την θέση του Επιθεωρητή Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, θα έπρεπε να είναι Διευθυντής Α' ή Β' ή Δάσκαλος Α' έχοντας πτυχίο μετεκπαίδευσης στο Πανεπιστήμιο Αθηνών ή στο Διδασκαλείο Δημοτικής ή Καθηγητικής σχολής σε Ελλάδα ή Εξωτερικό. Επιπλέον, ο Δάσκαλος Α' έπρεπε να κατέχει τουλάχιστον 15 έτη υπηρεσίας. Η τελική επιλογή των επιθεωρητών γινόταν έπειτα από συνέντευξη και γραπτή εξέταση⁵⁸. Για την θέση Επιθεωρητή Προσχολικής Αγωγής δικαίωμα διορισμού έχουν είτε Διευθύντριες Β' Νηπιαγωγείου είτε Νηπιαγωγοί Α' με πτυχίο

⁵⁶ Νόμος 309/1976, άρθρο 22

⁵⁷ Νόμος 309/1976, άρθρο 21

⁵⁸ Νόμος 309/1976, άρθρο 20

σχολής Νηπιαγωγών ή Διδασκαλείου Νηπιαγωγών και με πτυχίο μετεκπαίδευσης του Μαρασλείου Διδασκαλείου Δημοτικής Εκπαίδευσης.

Τα καθήκοντα των επιθεωρητών ήταν να διοικεί, να επιθεωρεί, να καθοδηγεί και να εποπτεύει τα σχολεία με το προσωπικό τους αλλά και να συντάσσει εκθέσεις ουσιαστικών προσόντων⁵⁹. Στις εκθέσεις ουσιαστικών προσόντων βαθμολογείται ο κρινόμενος (εκπαιδευτικός) για τα στοιχεία του χαρακτήρα του⁶⁰. Σύμφωνα με τον Παπακωνσταντίνου (1999) η κλίμακα βαθμολογίας⁶¹ ήταν 1-5.

Με βάση το άρθρο 23 του ίδιου νόμου, η χώρα διαχωρίστηκε σε 15 Ανώτερες Εκπαιδευτικές Περιφέρειες και στην καθεμία από αυτές ήταν επικεφαλής ο Επόπτης Δημοτικής Εκπαίδευσης. Με το επόμενο άρθρο θεσπίστηκαν 16 θέσεις Εποπτών με μισθολογικό κλιμάκιο 11. Από τις θέσεις αυτές, η μία ανήκει στον Γενικό Διευθυντή Γενικής Εκπαίδευσης και οι υπόλοιπες στους Επόπτες οι οποίοι έχουν διοικητικό και πειθαρχικό έργο απέναντι στο διοικητικό και εποπτικό προσωπικό της δικαιοδοσίας τους. Την θέση αυτή λάμβαναν οι Επιθεωρητές Α΄ έπειτα από διετή υπηρεσία.

Οι μεταρρυθμίσεις αυτές είχαν ισχύ για μία πενταετία περίπου διότι το 1981 η κυβέρνηση του ΠΑ.ΣΟ.Κ με το νόμο 1304/1982/6-12-1982, Φ.Ε.Κ. 144/07-12-1982 κατήργησε τον θεσμό του Επιθεωρητή και τον αντικατέστησε με τον Σχολικό Σύμβουλο.

2.2 Η Εκπαιδευτική Περιφέρεια Κοζάνης την περίοδο 1930-1940

Με βάση τις ετήσιες γενικές εκθέσεις της δεκαετίας, τα δημοτικά σχολεία της Περιφέρειας ξεκίνησαν και ολοκλήρωσαν τα σχολικά έτη κανονικώς. Το προσωπικό παρευρέθηκε εγκαίρως στην θέση του για την έναρξη των σχολικών ετών, εκτός όσων χρειάστηκε να υπηρετήσουν στον Στρατό ως κληρωτοί ή ως έφεδροι.

Οι εγγραφές των παιδιών διενεργήθηκαν ακολουθώντας όλες τις νόμιμες διαδικασίες, σύμφωνα με τις διατάξεις, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων όπου ολοκληρώθηκαν μέχρι τα μέσα Οκτωβρίου. Η αναλογία των εγγραφέντων μαθητών σε Δημοτικά και Νηπιαγωγεία της Περιφέρειας, σε σχέση με τον πληθυσμό της, ήταν μεγαλύτερη από 1 προς 5. Ωστόσο, το δείγμα δεν θα λέγαμε ότι είναι αντιπροσωπευτικό διότι ο τελευταίος υπολογισμός του πληθυσμού προκύπτει από την απογραφή⁶² του 1928.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των εκπαιδευτικών λειτουργών υπηρετούσαν κυρίως ως νεοδιορισθέντες διότι ήταν απόφοιτοι Παιδαγωγικών Ακαδημιών και Διδασκαλείων. Οι άδειες του διδακτικού προσωπικού χαρακτηρίζονταν ως κανονικές, αναρρωτικές και λόγω κησέως. Σε γενικές γραμμές η χορήγηση αδειών κινήθηκε σε λογικό

⁵⁹ Χρυσή Παπαβασιλείου, ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗ ΣΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΟ: Ιστορικό-κοινωνική αναδρομή και η σημερινή πραγματικότητα, Διδακτορική Διατριβή, Τομέας Παιδαγωγικής, Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Ρόδος 2008.

⁶⁰ Νόμος 309/1976, άρθρο 60

⁶¹ Βλ. Παράρτημα 1

⁶² Η επόμενη απογραφή έγινε στις 16 Οκτωβρίου 1940.

πλαίσιο, εκτός του έτους 1939. Σύμφωνα με την ετήσια έκθεση του 1939 παρατηρήθηκε μεγάλος αριθμός αναρρωτικών αδειών, ο οποίος αναλογικά με τα άτομα που τις έλαβαν, ξεπέρασε κάθε άλλο έτος της δεκαετίας. Συγκεκριμένα, για τους 7 δασκάλους που ζήτησαν άδεια, τους χορηγήθηκαν συνολικά 320 ημέρες, ενώ στις 17 δασκάλες δόθηκαν συνολικά 658 ημέρες αναρρωτικής⁶³. Ο αριθμός των αναρρωτικών αδειών φαίνεται αρκετά μεγάλος αλλά επηρεάζεται σημαντικά από τρία άτομα. Μία δασκάλα που έλαβε 210 ημέρες άδεια, έναν δάσκαλο με 100 ημέρες άδειας και μία ακόμα δασκάλα με 180 ημέρες. Οι δύο επικρατέστεροι λόγοι για την χορήγηση αδειών, γενικότερα, ήταν η ασθένεια και οι οικογενειακές ανάγκες.

Είναι πολύ σημαντικό να τονίσουμε ότι υπήρχαν παιδιά που δεν κατάφεραν να φοιτήσουν στο σχολείο ή να το ολοκληρώσουν, παρά το γεγονός ότι η φοίτηση ήταν υποχρεωτική, διότι δεν είχαν την έγκριση των γονέων τους. Για τον λόγο αυτό οι γονείς τιμωρήθηκαν με πρόστιμο. Από το σύνολο των παιδιών που στερήθηκαν το σχολείο, τα 2/3 ήταν κορίτσια. Η ερμηνεία που δόθηκε για αυτό το γεγονός, ήταν ότι οι μητέρες ασχολούνταν με τις γεωργικές εργασίες για πολλές ώρες την ημέρα με αποτέλεσμα τα κορίτσια του σπιτιού να καλύπτουν τις ανάγκες του νοικοκυριού και να φροντίζουν τα μικρότερα αδέρφια τους. Από την άλλη, τα αγόρια που απομακρύνθηκαν από το σχολείο ασχολήθηκαν με την γεωργία και την κτηνοτροφία. Ο επιθεωρητής, βλέποντας ότι δεν λήφθηκαν αποτελεσματικά μέτρα για την εξάλειψη αυτού του φαινομένου, πρότεινε στην ετήσια έκθεση, την θέσπιση αργίας για δύο ή τρία πενήνήμερα στις γεωργικές περιοχές, ώστε να συνδυαστεί η παιδική εργασία με το σχολείο.

Τιμωρίες, ποινές και πρόστιμα επιβλήθηκαν και στους δασκάλους/ες. Τα όργανα που είχαν την δικαιοδοσία να επιβάλλουν ποινές ήταν το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας, η Νομαρχία, το Εποπτικό Συμβούλιο και ο Επιθεωρητής. Κύριες αιτίες των ποινών ήταν η ανάρμοστη συμπεριφορά των δασκάλων προς την προϊστάμενη αρχή και η άσκηση σωματικής βλάβης στους/στις μαθητές/τριες. Βέβαια, δεν ήταν λίγοι και οι εκπαιδευτικοί που λάμβαναν επαίνους για τις υπηρεσίες τους και αποτελούσαν παράδειγμα προς μίμηση.

Όσον αφορά την περιοδεία του επιθεωρητή στα σχολεία της Περιφέρειας, αναφέρθηκαν πολλές δυσκολίες στην πρόσβαση ορισμένων περιοχών (κυρίως στα ορεινά χωριά) λόγω έλλειψης αμαξιτών δρόμων και συγκοινωνιών αλλά και λόγω του χιονιού που απομόνωνε αρκετά σχολεία. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, την μη εποπτεία των σχολείων αυτών κάθε χρόνο αλλά μονάχα όταν ήταν δυνατή η πρόσβαση. Τα προβλήματα και η δυσλειτουργία στο έργο του επιθεωρητισμού κορυφώθηκαν στο τελευταίο έτος της δεκαετίας, όταν η θέση του επιθεωρητή έμεινε κενή και την ανέλαβε ο αναπληρωτής επιθεωρητής. Στην αρχή, λόγω των προβλημάτων που αναφέραμε, επιθεωρήθηκαν τα μισά σχολεία. Ο ίδιος ο αναπληρωτής, έκανε συχνές αναφορές σε αύξηση των πιστώσεων και χρήση του αγοραίου αυτοκινήτου, που θα διευκόλυναν την εποπτεία για όλα τα σχολεία της Περιφέρειας.

Όσον αφορά τους εκπαιδευτικούς, τα άτομα που είχαν μετεκπαίδευση σε Πανεπιστήμιο ανέρχονταν στα έξι, ενώ ίδιος αριθμός δασκάλων είχε μονοετή ή διετή γεωργική μετεκπαίδευση. Καθ' όλη την διάρκεια της δεκαετίας, αυξήθηκαν οι οργανικές θέσεις των δημοδιδασκάλων κατά 27. Επίσης, αρκετές ήταν και οι ανακρίσεις κατά των

⁶³ Δεν συμπεριλαμβάνονται οι άδειες τοκετού ή κηύσεως.

εκπαιδευτικών, οι οποίες έγιναν κατόπιν καταγγελίας από ιδιώτες είτε κατόπιν διαταγής από την προϊστάμενη αρχή⁶⁴.

Σε ολόκληρη την Εκπαιδευτική Περιφέρεια λειτουργούσαν συνολικά 77 σχολικοί κήποι στους οποίους καλλιεργούνταν δενδρύλλια αμυγδαλιάς, βερικοκιάς και μηλιάς τα οποία ευδοκίμουν στην περιοχή. Η καθολική έκταση των κήπων έφτανε μέχρι και τα 8 στρέμματα γης. Όσα σχολεία δεν διέθεταν κήπο, είχαν την δυνατότητα να αποκτήσουν στρέμματα προς αξιοποίηση μόνο με απαλλοτρίωση. Αξιοσημείωτο είναι να αναφέρουμε ότι τα περισσότερα σχολεία οργάνωναν και μαθητικά συσσίτια στον αύλειο χώρο του σχολείου. Κατά μέσο όρο λειτουργούσαν περίπου 30 συσσίτια ανά σχολικό έτος. Μάλιστα, υπήρχαν και επιτροπές εράνων μέσω των οποίων πολλά νοικοκυριά είχαν οικονομική στήριξη.

Ο αριθμός των σχολείων στην Περιφέρεια ανερχόταν στα 124 εκ των οποίων τα 51 ήταν μονοτάξια, τα 36 ήταν διτάξια, 15 ήταν τριτάξια, 10 τετρατάξια, μόνο 3 σχολεία ήταν πεντατάξια και 9 εξατάξια. Τα πέντε πολυτάξια σχολεία της πόλης καθώς επίσης και το ένα Νηπιαγωγείο της στερήθηκαν ένα μέρος των χρηματικών αρωγών από το Ταμείο Εκπαιδευτικής Πρόνοιας, το οποίο ποσό⁶⁵ προοριζόταν για την θέρμανση των σχολείων. Παρόμοια ζητήματα αντίκρισαν και τα σχολεία της επαρχίας. Από το σύνολο των σχολείων τα 2/3 (80 σε αριθμό) διέθεταν και σχολική βιβλιοθήκη. Οι βιβλιοθήκες ήταν εμπλουτισμένες με πλούσιο εκπαιδευτικό υλικό για την εποχή εκείνη, δεδομένου και των δυσκολιών και των προβλημάτων που είχε να αντιμετωπίσει η χώρα κυρίως σε οικονομικό επίπεδο. Αποτελούνταν λοιπόν, με βάση τις εκθέσεις του επιθεωρητή, από 750 παιδαγωγικά βιβλία, 1880 βιβλία για τους/τις μαθητές/τριες, 1320 βοηθήματα για τους/τις δασκάλους/ες και 907 βιβλία διαφόρων ειδών. Επιπλέον, υπήρχαν και 21 σχολεία ξενόφωνων πληθυσμών⁶⁶.

Αναφορικά με τα διδακτήρια της Περιφέρειας, στο σύνολό τους, κυμαίνονταν στα 121 σχολεία. Από αυτά, τα 58 ήταν νεόδμητα, τα 10 ημιτελή, τα 26 χρειάζονταν επισκευή και τα 27 επανέγερση. Εκ των ημιτελών διδακτηρίων υπήρχαν 2 διτάξια, 2 τριτάξια, 3 τετρατάξια, 2 εξατάξια και μόλις 1 οκτατάξιο. Το συνολικό απαιτούμενο ποσό για την αποπεράτωσή τους ήταν 3.000 δραχμές. Οι τύποι των διδακτηρίων που είχαν ανάγκη επανέγερσης ήταν οι εξής: 6 μονοτάξια σχολεία, 3 διτάξια, 8 τριτάξια, 5 τετρατάξια, και 5 εξατάξια. Για την επανέγερση τους απαιτήθηκαν 10.850 δραχμές.

Τέλος, στις ετήσιες εκθέσεις ο επιθεωρητής κατέγραφε και τα μέτρα που έκρινε ότι θα έπρεπε να ληφθούν για την βελτίωση της εκπαίδευσης. Για την περίοδο 1930-40, εκτός από την ίδρυση νυκτερινών σχολείων, την οικονομική στήριξη των σχολείων, γενικότερα, και την βελτίωση ή ολοκλήρωση των εκπαιδευτικών υποδομών, αναφέρθηκε και στην ανάγκη για σχολικό ιατρό (Σχολίατρο). Αυτό θα λέγαμε ότι επαληθεύει και την επιθυμία του επιθεωρητή για την βελτίωση της εκπαιδευτικής κατάστασης.

⁶⁴ Εννοούμε το Υπουργείο Θρησκευμάτων και Εθνικής Παιδείας, την Γενική Διοίκηση Μακεδονίας, την Νομαρχία Κοζάνης και τον Γενικό Επιθεωρητή Στοιχειώδους Εκπαίδευσης.

⁶⁵ Κατά μέσο όρο, το χρηματικό ποσό που απαιτούταν για κάθε σχολείο ήταν 7 χιλιάδες δραχμές ετησίως.

⁶⁶ Οι κάτοικοι αυτοί ζούσαν σε διάφορους ξενόφωνους συνοικισμούς και μιλούσαν την σλαβική ή τουρκική γλώσσα. Σε συνοικισμούς ζούσαν επίσης και όσοι μιλούσαν την ποντιακή διάλεκτο.

2.3 Η Εκπαιδευτική Περιφέρεια Κοζάνης την περίοδο 1940-1950

Η λειτουργία των σχολείων κατά την δεκαετία 1940-1950 αντιμετώπισε πρωτόγνωρες καταστάσεις, αφού περίπου μέχρι το ήμισυ της περιόδου αυτής έζησε την παρακαμή και στην συνέχεια προσπάθησε να θέσει βάσεις για αναδημιουργία. Η Εκπαιδευτική Περιφέρεια Κοζάνης περιλάμβανε δύο επαρχίες (Κοζάνης και Σερβίων) με μοναδική πόλη την Κοζάνη, δύο κωμοπόλεις (Σέρβια και Βελβεντό) και 69 χωριά.

Κατά την περίοδο της Κατοχής πυρπολήθηκαν και καταστράφηκαν από τους Γερμανούς και τους Ιταλούς 26 χωριά. Οι κάτοικοι των χωριών αυτών κυριολεκτικά λιμοκτονούσαν. Έχασαν τα σπίτια τους, τις περιουσίες τους, τον ιματισμό τους αλλά και τα περισσότερα από τα ζώα τους. Βέβαια, δεν μπορούμε να πούμε ότι οι κάτοικοι των υπόλοιπων χωριών ζούσαν με ευημερία. Τα χωράφια τους έμειναν άγονα και τα εισοδήματά τους χαμηλά, η κτηνοτροφία που κατά τα προπολεμικά χρόνια ήταν αρκετά ανεπτυγμένη με άφθονες εξαγωγές, πλέον απέκτησε τρομερά μειονεκτική θέση.

Εν μέσω αυτών των συνθηκών, λειτούργησαν 76 Δημοτικά σχολεία και αρκετά από αυτά με πολλές ελλείψεις σε προσωπικό, εγκαταστάσεις και σχολικό εξοπλισμό. Με βάση την ετήσια έκθεση του έτους 1941-42 τα ξενόφωνα σχολεία ήταν συνολικά 22 και μάλιστα από τις περιοχές: Βατερό, Γούλες, Ίμερα, Λεύκαρα, Μεσιανή, Οινόη, Πετρανά, Ροδίτη, Σκαφίδι, Σέρβια, Μελίσσια, Κοίλα, Καλαμιά, Λιγερή, Σκήτη, Κοσκινιά, Κρανίδια, Σπάρτο, Ξηρολίμνη, Αυλές, Λευκόβρυση και Αλωνάκια. Η Περιφέρεια αποτελούνταν από 36 μονοτάξια σχολεία, 25 διτάξια, 6 τριτάξια, 3 πεντατάξια και 6 εξατάξια, ωστόσο όμως από αυτά, λειτούργησαν αποτελεσματικά μόνο τα 45.

Σύμφωνα με αυτά που κατέγραψε ο επιθεωρητής Σάχνικας Κωνσταντίνος, μετά το πέρας της κατοχικής περιόδου και κατά το διάστημα της ανασυγκρότησης της χώρας ξέσπασε συμμαριακή λαίλαπα (ίσως αναρχικών) και καταστράφηκαν πολλά χωριά της Περιφέρειας, όπως: Πολύφυτος, Καταφύγιο, Σκούλιαρη, Παλαιογράφανο, Μοσχοχώρι, Πλατανόρρευμα, Καστανιά, Λάβα, Ρύμνιο, Μικρόβαλτο, Τρανόβαλτο, Λαζαράδες, Παλιάλωνα και Βογγόπετρα. Για λόγους ασφαλείας, διέταξαν οι Στρατιωτικές Αρχές την εκκένωση των περιοχών αυτών και την συγκέντρωση των κατοίκων στα Σέρβια, τον Βελβεντό, τις Αυλές και τα Κρανίδια.

Στις 6 Αυγούστου του 1945 και ημέρα Δευτέρα, ιδρύθηκε το Σωματείο «Οι Φίλοι του Στρατού». Βασικό έργο του Σωματείου ήταν να στηρίζει τον Ελληνικό Στρατό αλλά και την κοινωνία. Μάζευε χρήματα και τα διέθετε για παροχή στρατιωτικών εφοδίων και εξοπλισμού⁶⁷. Επίσης, στήριζε τους τραυματίες παρέχοντάς τους νοσοκομειακά είδη. Τα βασικά μέλη του (Διοικητικό Συμβούλιο) ήταν 15 και ως πρόεδρο είχαν τον τότε Μητροπολίτη Σερβίων και Κοζάνης.

Προς τα τέλη της δεκαετίας και όταν ξεκίνησε η χώρα να αναπροσαρμόζεται, παρατηρήθηκε αύξηση του πληθυσμού στην Περιφέρεια της Κοζάνης και μεγαλύτερη αισιοδοξία για το μέλλον. Ο πληθυσμός έφτανε τους 60.000 κατοίκους σε αντίθεση με

⁶⁷ Βλ. Παράρτημα 3

τους 55.000 των προηγούμενων ετών. Οι κάτοικοι, διακρίνονταν σε αστούς οι οποίοι ζούσαν εντός της πόλης της Κοζάνης, σε ημιαστούς που ζούσαν στις κωμοπόλεις Σερβίων και Βελβεντού και σε χωρικούς που ζούσαν στις πεδιάδες και στα βουνά.

Οι πεδινοί ασχολούνταν κυρίως με την γεωργία και με την οικόσιτη κτηνοτροφία ενώ οι ορεινοί με την κτηνοτροφία και λιγότερο με την γεωργία. Οι γηγενείς κατοικούσαν σε 41 οικισμούς και μιλούσαν την ελληνική γλώσσα με το ιδίωμα της Κοζάνης. Οι πρόσφυγες της περιοχής είχαν εγκατασταθεί σε 27 οικισμούς και μιλούσαν είτε την ελληνική γλώσσα είτε την τουρκική είτε την ποντιακή διάλεκτο. Χαρακτηριστικό, είναι το σχόλιο που έκανε ο επιθεωρητής ως προς την ιδιοσυγκρασία των χωρικών. Συγκεκριμένα, αναφέρει ότι οι πεδινοί ήταν φίλεργοι και φιλόνομοι ενώ οι ορεινοί διακρίνονταν για την προδιάθεσή τους στην κλοπή και την ληστεία.

Την ίδια περίοδο ξεκίνησε και ο επαναπατρισμός των συμμοριοπλήκτων, ώσπου μέχρι να ολοκληρωθεί η δεκαετία, αφομοιώθηκαν τα 9/10 των περιοχών. Κατά την πολεμική περίοδο πολλά σχολεία δεν λειτούργησαν ή υπολειτουργούσαν, με τους δασκάλους να απορρίπτουν τους μαθητές (τους άφησαν στην ίδια τάξη) με την αιτιολογία ότι δεν κατάφεραν τα παιδιά να καλλιεργήσουν επαρκώς τις σχολικές δεξιότητες. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, οι πρώτες τάξεις των σχολείων να μοιάζουν υπερτροφικές. Επίσης, ένα ακόμα ιδιαίτερο σχόλιο του Σάχνικα στις εκθέσεις του ήταν ότι χαρακτήριζε ως οπισθοδρομικούς τους γονείς που δεν έστελναν τα παιδιά στο σχολείο με την επιχειρηματολογία ότι δεν το είχαν ανάγκη.

Αναφορικά με τους δημοδιδασκάλους και τις δημοδιδασκάλισσες της Περιφέρειας προκύπτει ότι σχεδόν όλοι (περίπου το 90% του διδακτικού προσωπικού) ήταν πτυχιούχοι Διδασκαλείων και Παιδαγωγικών Ακαδημιών, με ελάχιστους να είναι απόφοιτοι Γυμνασίου, Υποδιδασκαλείου και Ιεροδιδασκαλείου. Οι περισσότεροι δάσκαλοι ακολουθούσαν κατά την διδασκαλία των μαθημάτων την ερβαρτιανή μέθοδο⁶⁸ με μικρές παραλλαγές. Κατά μέσο όρο, από άποψη ουσιαστικών προσόντων οι εκπαιδευτικοί κρίθηκαν επιστημονικώς, διδακτικώς, και διοικητικώς επαρκείς.

Καθ' όλη την διάρκεια της δεκαετίας εργάστηκαν υπό δυσμενείς συνθήκες, πολλές ελλείψεις και κινδύνους, αλλά κατάφεραν να φέρουν εις πέρας το έργο τους. Για την επιμέλεια και τον ζήλο που είχαν κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους και την φροντίδα των μαθητών και των διδασκασίων, έλαβαν επαίνους και τιμητικές διακρίσεις. Βέβαια, δεν έλλειψαν και οι ποινές (αν και ήταν λιγότερες από την προηγούμενη δεκαετία). Ορισμένοι τιμωρήθηκαν με πρόστιμο λόγω ανάρμοστης συμπεριφοράς στον εσωσχολικό και εξωσχολικό βίο τους, ενώ ελάχιστοι απολύθηκαν ή τέθηκαν σε διαθεσιμότητα εξαιτίας της αμέλειας των καθηκόντων τους ή ακόμα και της εγκατάλειψης της θέσης τους. Εξαίρεση αποτέλεσαν μία δασκάλα και δύο ακόμα γυναίκες τους προσωπικού καθαριότητας που απολύθηκαν από την υπηρεσία, δίχως δεύτερη σκέψη, λόγω μίας σοβαρής νόσου.

Το έργο της εποπτείας των σχολείων και των δασκάλων υπήρξε δυσχερές. Η περίοδος που διανύθηκε ήταν δύσκολη και ο φόρτος εργασίας του επιθεωρητή υπερβολικά

⁶⁸ Η μέθοδος αυτή έλαβε το όνομά της από τον σπουδαίο Γερμανό φιλόσοφο – ψυχολόγο Γιόχαν Φρίντριχ Χέρμπαρτ (*Johann Friedrich Herbart*). Κύριο στοιχείο της συγκεκριμένης πρακτικής είναι η ενασχόληση με τη διαμόρφωση ηθικού χαρακτήρα του μαθητή, πράγμα που αποτελεί βασική μέριμνα του εκπαιδευτικού.

μεγάλος. Πιο συγκεκριμένα, είχε την επιθεώρηση των σχολείων, τον έλεγχο λειτουργίας των μαθητικών συσσιτίων, συμμετείχε σε παιδαγωγικές συγκεντρώσεις και στο συνέδριο Επιθεωρητών στην Αθήνα, είχε αρμοδιότητες στην επισκευή και ανέγερση διδακτηρίων ή άλλων εργασιών καθώς επίσης και επιθεωρήσεις δασκάλων. Οι ανακρίσεις κατά των δασκάλων συνεχίστηκαν αλλά κυρίως στα πρώτα χρόνια της δεκαετίας. Ο αριθμός των ανακρίσεων ήταν ελάχιστος (περίπου 15) σε σχέση με τα προηγούμενα έτη και η συνήθης αιτία ήταν τα πειθαρχικά παραπτώματα.

Κατά την πολεμική περίοδο, οι σχολικοί κήποι υπέστησαν μεγάλες καταστροφές και αυτό επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι έμειναν στην διάθεση των σχολείων λίγοι παραπάνω από 30. Ουσιαστικά, περίπου τα μισά σχολεία δεν διέθεταν σχολικό κήπο. Έγιναν προσπάθειες επανόρθωσης της ζημίας επιχειρώντας εκ νέου την καλλιέργεια των κήπων και την περίφραξή τους, όμως απαιτούσε μεγάλη δαπάνη χρημάτων, την ίδια στιγμή που ήταν επιτακτική η ανάγκη για βελτίωση των διδακτηρίων. Συνεπώς, δεν επεκτάθηκε η δαπάνη για τους κήπους με αποτέλεσμα να βελτιωθούν στο ελάχιστο.

Από το 1940 έως τις αρχές του 1950, οργανώνονταν κάθε χρόνο μαθητικά συσσίτια για την στήριξη των παιδιών που το είχαν ανάγκη. Στο διάστημα της Κατοχής οι δυσκολίες ήταν ανυπόφορες, υπήρχε μεγάλη έλλειψη πόρων και μαγειρικών σκευών. Ωστόσο, με την βοήθεια και την επαινετή στήριξη των δασκάλων, χορηγήθηκαν συσσίτια ακόμα και τότε. Κατά μέσο όρο, οργανώθηκαν περίπου 45-50 συσσίτια τον χρόνο.

Προς τα τέλη του 1940 είχαν ήδη αποκτήσει βιβλιοθήκη τα 65 από τα 76 σχολεία της Περιφέρειας, όταν λίγα χρόνια νωρίτερα, τα σχολεία που στερούνταν βιβλιοθήκης ήταν 51. Παρατηρήθηκε δηλαδή ραγδαία αύξηση βιβλιοθηκών αλλά και βιβλίων αφού ο αριθμός βοηθητικών βιβλίων για τον δάσκαλο ήταν 2.131 έναντι 631 που ήταν τα προηγούμενα έτη και για τους μαθητές 517 έναντι 374. Τα σχολεία που δεν διέθεταν βιβλιοθήκη ήταν της Βογγόπετρας, της Ίμερας, του Καταφυγίου, του Μικροβάλτου, του Μοσχοχωρίου, των Παλιαλώνων, του Παλαιογρατσάνου, του Πολυφύτου, των Σερβίων και της Σκούλιαρης.

Τα υπάρχοντα διδακτήρια της Περιφέρειας ανέρχονταν στα 54 εκ των οποίων όλα ήταν δημόσια. Κατά το 1941-42 καταστράφηκαν 16 διδακτήρια ενώ μέχρι το 1949-50 υπήρχαν 22 σχολεία στερούμενα διδακτηρίου. Επίσης, η Περιφέρεια διέθετε και 22σχολικά γήπεδα.

Όσον αφορά τον εξοπλισμό των σχολείων είναι γεγονός ότι υπήρχαν πολλές ελλείψεις ακόμα και στα πιο βασικά, όπως τα θρανία. Για να αποκτήσουμε μια εικόνα, κατά το τελευταίο έτος της δεκαετίας το σύνολο των θρανίων άγγιζε τα 2080⁶⁹, αριθμός που κάλυπτε κατά το ήμισυ τις ανάγκες των σχολείων. Λίγα χρόνια νωρίτερα, ο αριθμός των θρανίων δεν ξεπερνούσε τα 1.200 με αποτέλεσμα αρκετά σχολεία να μην διαθέτουν έδρανα και οι μαθητές να κάθονται στο δάπεδο, ενώ οι εκπαιδευτικοί όρθιοι. Για την δημιουργία στενής επαφής και επικοινωνίας μεταξύ σχολείου και οικογένειας καθιερώθηκαν τακτικές συγκεντρώσεις γονέων και κηδεμόνων (κατά δίμηνα ή τρίμηνα) εντός του σχολείου, για να συζητηθούν εκπαιδευτικά ζητήματα που αφορούν τους μαθητές.

⁶⁹ 1107 δίδρα, 813 τρίεδρα, και 157 πολύεδρα.

Τέλος, κάθε Κυριακή και στις μεγάλες εορτές τα παιδιά πήγαιναν στην Εκκλησία συνοδευόμενα από τον/την δάσκαλο/α. Για τον λόγο αυτό δεν επιτρεπόταν και η απομάκρυνση τις Κυριακές από τον τόπο κατοικίας, τουλάχιστον ως τις 12 π.μ.

2.4 Η Εκπαιδευτική Περιφέρεια Κοζάνης την περίοδο 1950-1960

Η Εκπαιδευτική Περιφέρεια Κοζάνης, υπαγόμενη στην Γ' Γενική Περιφέρεια, περιλάμβανε το Ν.Α. τμήμα του Νομού και το μέγιστο πλάτος της από την ανατολή προς την δύση ανερχόταν σε 55 χιλιόμετρα ενώ το μέγιστο μήκος από τον Βορρά προς τον Νότο, ανερχόταν στα 60 χιλιόμετρα. Πρόκειται για ορεινή περιοχή περιβαλλόμενη προς το Νότο από τα όρη των Πιερίων και Καμβουνίων, προς την Ανατολή από τα όρη του Βερμίου και προς την Δύση από του Βουρίνου και Σινιάτσικου. Στην Βόρεια πλευρά βρίσκεται η πρωτεύουσα του Νομού, η Κοζάνη. Εντός της Περιφέρειας, λειτουργούσαν έξι Δημοτικά σχολεία στην πόλη της Κοζάνης, από δύο Δημοτικά στις αγροτικές κωμοπόλεις Σερβίων, Βελβεντού, Κρόκου και από ένα Δημοτικό σχολείο στους υπόλοιπους 66 αγροτικούς συνοικισμούς.

Το έδαφος ήταν λίγο επικλινές και ως επί το πλείστον αργιλώδες, ασβεστώδες, και σε αρκετά σημεία αμμώδες.

Σε γενικό πλαίσιο, η ποιοτική κατάσταση του εδάφους ήταν μέτρια. Υπήρχαν επίσης μεταλλεύματα χρωμίου, αμιάντου, πορσελάνης, λευκού μαρμάρου και κοιτάσματα λιγνίτη. Η περιοχή ήταν φτωχή σε ύδατα και δεν ήταν λίγα τα χωριά που στερούνταν παντελώς το πόσιμο νερό. Ο μοναδικός ποταμός που διέσχισε την Περιφέρεια ήταν ο Αλιάκμονας ο οποίος περνούσε από την Αιανή και κατέληγε στον Πολύφυτο. Η θερμοκρασία, η υγρασία και γενικότερα το σύνολο των μετεωρολογικών φαινομένων, πιστοποιούν την ύπαρξη ηπειρωτικού κλίματος. Τους χειμερινούς μήνες το κλίμα ήταν ψυχρό και δριμύ με απότομες μεταπτώσεις και μεταλλαγές, ενώ το καλοκαίρι θερμό με αρκετή ζέση και ανάλογες μεταπτώσεις.

Τα κυριότερα τοπικά προϊόντα ήταν γεωργοκτηνοτροφικά και ελάχιστα δενδροκομικά. Τοπικής καλλιέργειας ήταν επίσης και το φυτό κρόκος, κυρίως στο ομώνυμο χωριό. Η συγκοινωνία δεν ήταν επαρκώς ανεπτυγμένη. Οι δρόμοι ήταν πρόχειρα κατασκευασμένοι και υπήρχε μονάχα μία οδική γραμμή με λεωφορειακή συγκοινωνία η οποία συνέδεε την Κοζάνη με το Βελβεντό. Επίσης, από την Περιφέρεια διερχόταν και η μεγάλη συγκοινωνιακή αρτηρία, συνδέοντας την Βόρεια Ελλάδα με την Νότια.

Σύμφωνα με την τελευταία στατιστική, το σύνολο των κατοίκων της περιοχής ήταν 60.056 άτομα (ελάχιστα περισσότεροι από την προηγούμενη δεκαετία). Εντός της πόλης της Κοζάνης κατοικούσαν 17.000 άνθρωποι και οι υπόλοιποι διασπάστηκαν σε χωριά και κωμοπόλεις. Οι περισσότεροι κάτοικοι ήταν ελληνόφωνοι, ενώ σε 24 χωριά της περιοχής ζούσαν μόνο ξενόφωνοι. Η κτηνοτροφία, η γεωργία και το εμπόριο υπέστησαν σοβαρή μείωση στην απόδοσή τους, εξαιτίας της μεγάλης εθνικής δοκιμασίας και συμμοριτοπολέμου που αναγκάστηκε να αντιμετωπίσει η Περιφέρεια τα προηγούμενα χρόνια. Οι γεωργοί δεν κατάφεραν να καλύψουν τις βασικές τους ανάγκες, λόγω του άγονου εδάφους της περιοχής και οι κτηνοτρόφοι έχασαν έναν πολύ

σημαντικό αριθμό ζώων, λόγω του πολέμου και των επιδρομών που ακολούθησαν, με αποτέλεσμα να οδηγηθούν σε μεγάλη πείνα. Σε αντίστοιχη σχεδόν κατάσταση βρισκόντουσαν και οι έμποροι, αφού οι συναλλαγές με τους υπόλοιπους επαγγελματίες περιορίστηκαν σημαντικά.

Παρά τις δυσμενείς οικονομικές συνθήκες ζωής, σύμφωνα με τον επιθεωρητή Κωνσταντίνο Λάζαρη, οι κάτοικοι ήταν φιλότιμοι, πρόσχαροι, υπομονετικοί και φίλεργοι. Αναφέρει βέβαια ότι μερικοί ήταν άκρως τοπικιστές και ιδιαίτερα όσοι προέρχονταν από ορεινές περιοχές ήταν επιθετικοί και θυμώδεις. Ωστόσο, όλοι διατηρούσαν υψηλό εθνικό φρόνημα, αγαπούσαν την ελευθερία και ήταν πάντοτε έτοιμοι να υπερασπιστούν την πατρίδα τους. Επίσης δεν παρατηρήθηκαν αντιθρησκευτικές τάσεις ούτε στο ελάχιστο. Παρουσίαζαν όλοι βαθιά πίστη στον Θεό με σεβασμό στις θρησκευτικές πεποιθήσεις και ακμαίο το θρησκευτικό συναίσθημα. Σε αυτό συνέβαλε η εξωσχολική εθνική και ηθικοθρησκευτική δράση των εκπαιδευτικών.

Το διδακτικό προσωπικό της Περιφέρειας δεν στερούταν τα απαραίτητα τυπικά προσόντα για την εκτέλεση των καθηκόντων τους. Αντιθέτως, ήταν πτυχιούχοι κυρίως Παιδαγωγικών Ακαδημιών, Διδασκαλείων, μετεκπαιδευθέντες σε Πανεπιστήμιο της Ελλάδας ή του Εξωτερικού καθώς επίσης και μετεκπαιδευθέντες σε Πανεπιστήμιο «Ανωτάτου Εκκλησιαστικού Φροντιστηρίου». Την περίοδο 1950-60 παρατηρήθηκαν περισσότερες αναρρωτικές άδειες στους εκπαιδευτικούς, ίσως και από κάθε άλλη περίοδο. Για να κατανοηθεί καλύτερα αυτό που αναφέρουμε, τα τελευταία δύο έτη μειώθηκαν σε μεγάλο βαθμό οι ημέρες χορήγησης αναρρωτικής άδειας, φτάνοντας την μία χρονιά τις 400 ημέρες και την επόμενη τις 377 ημέρες. Ας φανταστούμε λοιπόν, τον αριθμό των υπόλοιπων ετών. Σύμφωνα με τις εκθέσεις του επιθεωρητή, οι επικρατέστερες αιτίες ήταν: γρίπη, βρογχίτιδα, ισχιαλγία, εγχειρήσεις, καρδιακά, νευροψυχικά και γυναικολογικά (χωρίς να εντάσσονται οι άδειες κηύσεως και τοκετού).

Οι ποινές που επιβλήθηκαν στους/στις δασκάλους/ες αυτή την δεκαετία ήταν ελάχιστες (8) και μάλιστα οι περισσότερες εξ' αυτών ήταν επιπλήξεις. Αντιθέτως, υψηλό ήταν το ποσό των επαίνων που απονεμήθηκαν στους εκπαιδευτικούς (167), αναγνωρίζοντας το σπουδαίο έργο τους. Η απονομή των επαίνων οφειλόταν κυρίως στον ζήλο και την επιμέλεια κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους, στην οργάνωση των μαθητικών συσσιτίων, στην υποδειγματική καλλιέργεια των σχολικών κήπων και στην ίδρυση των κατηχητικών σχολείων. Ωστόσο, δεν έλειψαν και οι ανακρίσεις εκπαιδευτικών (10 σε αριθμό) οι οποίες διενεργήθηκαν εξ' αιτίας ανάρμοστης συμπεριφοράς, μεροληπτικής βαθμολόγησης, πλαστογραφίας, εξύβριση κατά ενός πολίτη κ.α.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί, ότι τα τελευταία τρία χρόνια άρχισε να αποφέρει καρπούς η διάταξη περί υποχρεωτικής φοίτησης των μαθητών στα σχολεία, και πλέον όλο και περισσότερα παιδιά μορφώνονταν. Λίγοι ήταν οι γονείς που εξακολουθούσαν να κρατούν τα παιδιά τους μακριά από το σχολείο και να τα ωθούν σε γεωργικές και άλλες εργασίες, οι οποίοι βέβαια τιμωρήθηκαν με πρόστιμο ή επίπληξη (στην καλύτερη περίπτωση).

Σχετικά με τις περιοδείες του επιθεωρητή, τα καθήκοντά του συνοψίζονται ως εξής: συμμετείχε σε συνέδρια της Περιφέρειας, παρακολουθούσε τα οικοδομικά έργα των διδακτηρίων συνδυάζοντας ταυτόχρονα και την επιθεώρησή τους, ρύθμιζε ζητήματα που αφορούσαν την λειτουργία της μαθητικής κατασκήνωσης «Ζωοδόχος Πηγή», ταξίδεψε ως την Θεσσαλονίκη με συνοδεία για να παραλάβει θρανία, συμμετείχε στο συνέδριο της κοινοτικής ανάπτυξης, το οποίο συγκροτήθηκε στην Φλώρινα και επιθεώρησε σχολεία και εκπαιδευτικούς της Περιφέρειας. Η Εκπαιδευτική Περιφέρεια Κοζάνης από τα μέσα της δεκαετίας διέθετε 77 Δημοτικά σχολεία, από τα οποία τα 66 είχαν σχολικό κήπο, με αξιόλογους⁷⁰ μόνο τους 21.

Κατά την διάρκεια του σχολικού έτους 1950-51 το 4^ο Δημοτικό σχολείο άρχισε να λειτουργεί ως Πρότυπο με την πρωτοβουλία του τότε Γενικού Επιθεωρητή Ευάγγελου Παπαϊωάννου και του επιθεωρητή Χρήστου Κούρου⁷¹. Ως Πρότυπο λειτούργησε για περίπου 20 χρόνια. Κατά τα χρόνια της Κατοχής χρησιμοποιήθηκε ως φυλακή και αργότερα ως στρατώνας των Γερμανών. Ήταν πολύ δραστήριο σχολείο, εξέδιδε σχολική εφημερίδα⁷², μερίμνησε για τον εμπλουτισμό της σχολικής βιβλιοθήκης του για την προμήθεια εποπτικών μέσων και επίπλων και παραχωρούσε γλυκίσματα και τρόφιμα σε Νοσοκομεία και Φυλακές. Επίσης, ακολούθησε νέες παιδαγωγικές και διδακτικές κατευθύνσεις σε πειραματικό πλαίσιο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ήταν η εφαρμογή της Ολικής Μεθόδου διδασκαλίας πρώτης ανάγνωσης⁷³ στην Α΄ τάξη.

Οι σχολικές βιβλιοθήκες δεν έλλειψαν από κανένα σχολείο. Ο συνολικός αριθμός των σχολείων έφτασε τα 9.036 εκ των οποίων τα 4.872 ήταν για τους δασκάλους και τα 4.164 για τους μαθητές. Το ίδιο χρονικό διάστημα παρατηρήθηκε μία σταδιακή αύξηση του σχολικού εξοπλισμού, κυρίως σε θρανία, καθίσματα, χάρτες (γεωγραφικούς και ιστορικούς), εικόνες για το μάθημα των Θρησκευτικών, γεωμετρικά όργανα, αριθμητήρια, όργανα φυσικής και χημείας, ραδιόφωνα κ.α.

Κάθε χρόνο, κατά το πρώτο ή δεύτερο δεκαήμερο του Νοεμβρίου, ξεκινούσε η λειτουργία των μαθητικών συσσιτίων. Σιτίζονταν χιλιάδες μαθητές/τριες τον χρόνο και διαρκούσαν για 3 μήνες. Προς τα τέλη του 1950 λειτούργησε και η μαθητική κατασκήνωση «Ζωοδόχος Πηγή», όπως αναφέραμε και νωρίτερα, φιλοξενώντας 160 παιδιά για 24 καλοκαιρινές ημέρες. Οργανώθηκαν επίσης και διάφορες εξωσχολικές δράσεις, όπως θεατρικές παραστάσεις⁷⁴, επισκέψεις σε Νοσοκομεία, Φυλακές και

⁷⁰ Κρίθηκαν αξιόλογοι λόγω της ποικιλίας φυτών και δενδρυλλίων, την διαρρύθμισή τους, την ασφαλή περίφραξη και την έκτασή τους.

⁷¹ Από το 1954 και έπειτα, την θέση του πήρε ο επιθεωρητής Κωνσταντίνος Λάζαρης.

⁷² Σχολική Εφημερίδα εξέδιδε και το Δημοτικό Σχολείο Βελβεντού (βλ. Παράρτημα 8).

⁷³ Πρόκειται για διδασκαλία στην οποία από την αρχή ο μαθητής διδάσκεται την ανάγνωση λέξης ή πρότασης με πλήρες νόημα.

⁷⁴ Το Μορφωτικό Παιδικό Θέατρο, οργάνωσε στο κινηματοθέατρο «Ολύμπιον» παιδικές θεατρικές παραστάσεις με πλούσιο εθνοθησκευτικό και κοινωνικό περιεχόμενο.

Στρατιωτικά φυλάκια, ραδιοφωνικές εκπομπές⁷⁵ μαθητών, χειροτεχνικές εκθέσεις⁷⁶, γυμναστικές επιδείξεις⁷⁷ κλπ.

2.5 Η Εκπαιδευτική Περιφέρεια Κοζάνης την περίοδο 1960-1970

Κατά την διάρκεια της δεκαετίας 1960-70 η Εκπαιδευτική Περιφέρεια Κοζάνης με έκταση 1.300 περίπου τετραγωνικά χιλιόμετρα, είχε πληθυσμό 66.200 κατοίκους (6.144 άτομα παραπάνω από την περίοδο 1950-60). Το ποσοστό του προσφυγικού πληθυσμού έφτανε το 25% επί του συνόλου και ήταν ξενόφωνο. Όπως έχουμε ήδη αναφέρει, οι ξενόφωνοι πληθυσμοί μιλούσαν την τουρκική γλώσσα, την ποντιακή διάλεκτο και σε δύο οικισμούς, την αρμενική. Επίσης, εξακολουθούσε το 70% των κατοίκων να ασχολείται με αγροτικές εργασίες όπως γεωργία, κτηνοτροφία και υλοτομία με κύρια καλλιεργήσιμα προϊόντα τα σιτηρά, τα καπνά, τα όσπρια, τα οπωρικά και τα κηπουρικά. Η μέθοδος καλλιέργειας ήταν σαφώς πιο εκσυγχρονισμένη και αποκτήθηκαν νέα αγροτικά μηχανήματα που διευκόλυναν την παραγωγή.

Παρά το γεγονός ότι η συγκοινωνία βελτιώθηκε, συγκριτικά με παλαιότερα έτη, συνέχισε να αποτελεί ένα σημαντικό πλήγμα για την Περιφέρεια. Εκτός της κεντρική συγκοινωνιακής αρτηρίας που συνέδεε την Κοζάνη με την Λάρισα, ολοκληρώθηκε και η συγκοινωνιακή αρτηρία Κοζάνης-Καστοριάς, ενώ υπήρχαν και επαρχιακοί δρόμοι που μπορούσαν να συνδέσουν την Κοζάνη με το Βελβεντό, με την Αιανή και με την Καισαρειά. Ωστόσο η τακτική συγκοινωνία συνέδεε την Κοζάνη με 29 εκ των 68 οικισμών της Περιφέρειας. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την διστακτική πρόοδο της υπαίθρου και κατ' επέκταση ολόκληρης της Εκπαιδευτικής Περιφέρειας.

Σύμφωνα με τον επιθεωρητή, οι κάτοικοι των ορεινών περιοχών βρίσκονταν σε χαμηλό πολιτιστικό επίπεδο και ο αριθμός των εκπαιδευτικών ήταν δυσανάλογος με τον μεγάλο αριθμό των μαθητών, γεγονός που επιβάρυνε το σχολείο με περισσότερες ευθύνες. Κατά την πρώτη πενταετία ο αριθμός των μαθητών που φοιτούσε στο σχολείο αυξανόταν συνεχώς. Στην δεύτερη πενταετία όμως, παρατηρήθηκε μία σταδιακή μείωση των μαθητών/τριών που με βάση τις ετήσιες εκθέσεις οφειλόταν στην μετανάστευση πληθυσμών, στην υπέρβαση της σχολικής ηλικίας των παιδιών και στην δυσκολία κάλυψης των βιοτικών αναγκών.

Όσον αφορά το διδακτικό προσωπικό των σχολικών μονάδων, ήταν συνεχώς αυξανόμενο καλύπτοντας τα πολλά κενά των θέσεων. Όμως λόγω αποσπάσεων, μεταθέσεων ή παραιτήσεων υπήρχαν περίοδοι που αρκετές οργανικές θέσεις παρέμεναν κενές με αποτέλεσμα να απαρτίζονταν τα τμήματα με 30 παιδιά και άνω. Ο βαθμός απόδοσης της διδακτικής τους εργασίας, κρίθηκε από «ικανοποιητικός» έως «λίαν ικανοποιητικός» και ήταν ανάλογος με την μόρφωση και την εμπειρία τους στον

⁷⁵ Καθιερώθηκε ειδική εκπομπή στον Ραδιοφωνικό Σταθμό Κοζάνης, που περιλάμβανε άσματα, προσευχές, σκετσ και απαγγελίες.

⁷⁶ Στο τέλος κάθε σχολικού έτους διοργανώνονταν σε όλα τα σχολεία χειροτεχνικές εκθέσεις και διαρκούσαν 8 ημέρες.

⁷⁷ Οι γυμναστικές επιδείξεις τελούσαν στο Εθνικό Στάδιο με την παρουσία του Δημάρχου και άλλων αξιωματούχων.

τομέα αυτό. Όπως έχουμε ήδη αναφέρει και σε προηγούμενες δεκαετίες, οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί ήταν πτυχιούχοι Παιδαγωγικών Ακαδημιών και Διδασκαλείων. Δεν ήταν λίγοι και οι μετεκπαιδευθέντες δάσκαλοι σε Πανεπιστήμια της Ελλάδας ή του Εξωτερικού.

Ένα σημαντικό γεγονός που αξίζει να αναφέρουμε και έρχεται σε αντίθεση με τα όσα έχουμε δει σε προηγούμενα έτη είναι ότι την δεκαετία αυτή, παρατηρήθηκε μείωση αναρρωτικών αδειών στους εκπαιδευτικούς και συνεπώς μεγαλύτερη επαφή μεταξύ μαθητή και δασκάλου. Αυτό βέβαια σημαίνει ότι από την μεριά των εκπαιδευτικών υπήρχε πρόληψη ή αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των ασθενειών και των προβλημάτων υγείας. Αξιοσημείωτο είναι και το γεγονός ότι σε δέκα έτη επιβλήθηκαν μόνο τέσσερις ποινές και μία ηθική αμοιβή. Οι αιτίες των ποινών ήταν: η ανάρμοστη συμπεριφορά δασκάλου σε γονέα, η απουσία εκπαιδευτικών από τον χώρο του σχολείου χωρίς άδεια και η ιδιωτική εργασία δασκάλου με χρηματική αμοιβή. Η ηθική αμοιβή απονεμήθηκε στον δάσκαλο Κωνσταντίνο Σιαμπανόπουλο, ο οποίος σύλλεξε αρχαία και ίδρυσε στην Αιανή μια μικρή αρχαιολογική συλλογή. Μάλιστα, συνέβαλε στο να ιδρυθεί αντίστοιχη συλλογή και στην πόλη της Κοζάνης. Ολοκληρώνοντας το κομμάτι των εκπαιδευτικών, διενεργήθηκαν 25 ανακρίσεις με βασικά αίτια: την διένεξη δασκάλων με χωρικούς και συμπολίτες, την αδικαιολόγητη απουσία τους από την θέση τους και την ανάρμοστη συμπεριφορά σε γονείς.

Σχετικά με το νόμο περί υποχρεωτικής φοίτησης, διακρίνουμε μία προοδευτική μείωση των παιδιών που έλειπαν από το σχολείο και αυτό αποτελεί ένδειξη ότι άρχισε να αποκτάται ολοένα και περισσότερο η συνείδηση της ανάγκης για την μόρφωση των παιδιών. Ο συνολικός αριθμός των Δημοτικών σχολείων έφτανε τα 78, ενώ πλέον λειτουργούσαν και 8 νυκτερινά σχολεία σε Ελάτη, Καισαρεία, Καστανιά, Κοζάνη, Κρανίδια, Λιβαδερό, Μεταξά και Τριγωνικό.

Η αύξηση των σχολείων επιβάρυνε και το έργο του επιθεωρητή αφού είχε υπό την εποπτεία του περισσότερα σχολεία και δασκάλους/ες. Κατά μέσο όρο, οι ημέρες επιθεώρησης ξεπερνούσαν τις 90 ανά έτος, αριθμός αρκετά μεγαλύτερος από τα προηγούμενα έτη. Επιθεωρήθηκαν μάλιστα και σχολεία απομακρυσμένα από την έδρα του επιθεωρητή, τα οποία στερούνταν τις απαραίτητες οδούς συγκοινωνίας. Η μετάβαση σε αυτά έγινε με αυτοκίνητο άλλης υπηρεσίας. Επιπλέον, στην Περιφέρεια λειτούργησαν και πολλά κατηχητικά σχολεία στα οποία φοιτούσαν παιδιά Δημοτικών σχολείων αλλά και εξωσχολικοί νέοι και νέες.

Τα σχολεία όχι μόνο δεν στερήθηκαν τις σχολικές βιβλιοθήκες αλλά προς τα τέλη του 1960 υπήρχαν σχολικές μονάδες που διέθεταν παραπάνω από μία. Συγκεκριμένα, το έτος 1969-70 η Εκπαιδευτική Περιφέρεια διέθετε παραπάνω από 100 βιβλιοθήκες με περισσότερα από 20.000 βιβλία⁷⁸. Θα ήταν σημαντικό να αναφέρουμε ότι το έτος 1962-63 οργανώθηκε έρανος από πολλά Δημοτικά της Περιφέρειας, με σκοπό την ανέγερση μνημείων Μακεδονομάχων⁷⁹. Ορισμένα από τα σχολεία που συνέβαλαν στο έργο αυτό

⁷⁸ Πρόκειται για βιβλία παιδαγωγικά - ψυχολογικά, επιστημονικά, λογοτεχνικά, νομοθετικά, θεατρικά-ποιητικά, βοηθήματα για εκπαιδευτικούς και μαθητές και διάφορα άλλα.

⁷⁹ Βλ. Παράρτημα 7

ήταν το σχολείο: Βελβεντού, Λευκάρων, Κτενίου, Καταφυγίου και τα περισσότερα της Κοζάνης. Μάλιστα, το συνολικό ποσό που συγκεντρώθηκε ήταν 6.270 δραχμές.

Αναφορικά με τον γενικό εξοπλισμό των σχολείων και τα εποπτικά υλικά και μέσα, μεγάλο ήταν το χρηματικό ποσό που δαπανήθηκε κατά έτος ώστε κυρίως από τα μέσα της δεκαετίας και έπειτα να έχουν εμπλουτιστεί τα σχολεία σε μεγάλο βαθμό. Για να μπορούσαν τα σχολεία να λειτουργήσουν με επαρκή εξοπλισμό χρειάστηκε να δαπανηθούν συνολικά περίπου 910.335 δραχμές. Οι σχολικοί κήποι της Περιφέρειας αποτελούνταν από μικρά ή μεγάλα τμήματα καλλιεργούμενα με άνθη, λαχανικά και διάφορα άλλα φυτά. Υπήρχαν 3.215 οπωροφόρα δέντρα, 5.268 δασικά και 13.371 καλλωπιστικά. Από το σύνολο των σχολικών κήπων, οι 43 ήταν πλήρως περιφραγμένοι ενώ είχαν χαρακτηριστεί ως πρότυποι, των σχολείων Πλατανορεύματος, Αιανής και 1^{ου} Σερβίων.

Σχετικά με τα μαθητικά συσσίτια παρατηρήθηκε μια διαφορά ως προς τα προηγούμενα χρόνια. Η διαφορά αυτή ήταν ότι για πρώτη φορά και μάλιστα για διάρκεια δύο ετών (1968-69 και 1969-70) δεν λειτούργησαν καθόλου. Ωστόσο, κατά την χρονική διάρκεια που λειτούργησαν (1960-61 έως 1967-68) χορηγούσαν χιλιάδες μερίδες ημερησίως. Τέλος, συνεχίστηκε και η λειτουργία της μαθητικής κατασκήνωσης, δίχως σημαντικές διαφοροποιήσεις από τα προηγούμενα έτη.

3. Επίλογος

Ο θεσμός του επιθεωρητή αποτέλεσε έναν από τους σημαντικότερους και μακροβιότερους θεσμούς στην ιστορία της ελληνικής εκπαίδευσης. Όπως μπορούμε να συμπεράνουμε από τα όσα αναφέραμε προηγουμένως, ο επιθεωρητής ήταν αρμόδιος από την πολιτεία να ασκεί διοικητικό και εποπτικό έργο. Όμως, σύμφωνα με τον Ιορδανίδη (2005) φαίνεται πως έδωσε βαρύτητα στην επιτέλεση του διοικητικού-ελεγκτικού ρόλου και παραμέλησε τον επιστημονικό-παιδαγωγικό. Αυτός ήταν και ο βασικός λόγος που, κατά κάποιο τρόπο, δεν έγινε αποδεκτός από τους εκπαιδευτικούς.

Η κατάργηση του θεσμού του επιθεωρητή στα σχολεία της Γενικής Εκπαίδευσης σήμανε και την τυπική λήξη μιας συγκεκριμένης παράστασης για το έργο και την λειτουργία των εκπαιδευτικών και παράλληλα την αναζήτηση ενός άλλου τρόπου ένταξης και ελέγχου αλλά κυρίως λειτουργίας των εκπαιδευτικών στο σύγχρονο σχολείο και την νεοελληνική κοινωνία (Παπακωνσταντίνου, 1993:154).

Το αίτημα των εκπαιδευτικών για αλλαγή έγινε αποδεκτό το 1981 από την κυβέρνηση του ΠΑ.ΣΟ.Κ η οποία περίπου έναν χρόνο αργότερα με το νόμο 1304/1982 αντικατέστησε τον θεσμό του Επιθεωρητή με αυτόν του Σχολικού Συμβούλου. Με βάση το άρθρο 1 του παρόντος νόμου *«έργο του Σχολικού Συμβούλου είναι η επιστημονική – παιδαγωγική καθοδήγηση, η συμμετοχή στην αξιολόγηση και την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, καθώς και η ενθάρρυνση κάθε προσπάθειας για επιστημονική έρευνα στον χώρο της εκπαίδευσης»*.

Πιο συγκεκριμένα, μεταξύ των αρμοδιοτήτων του ήταν να επισκέπτεται τα σχολεία της Περιφέρειάς του και να κατευθύνει το εκπαιδευτικό έργο με υποδείξεις μεθόδων διδασκαλίας, συμβάλλοντας στην βελτίωση των συνθηκών μάθησης και αγωγής.

Επίσης, να συνεργάζεται με τον διευθυντή και το διδακτικό προσωπικό για την αποδοτικότερη λειτουργία των σχολείων και την αντιμετώπιση των προβλημάτων. Μετέχει βέβαια στην διαδικασία αξιολόγησης του διδακτικού προσωπικού και κατά περίπτωση στα αρμόδια συλλογικά όργανα. Επιπλέον οργανώνει σεμινάρια και φροντίζει για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, ενώ τέλος, συνεργάζεται με το διδακτικό προσωπικό για τον σχεδιασμό της σχολικής εργασίας και την υλοποίηση της εκπαιδευτικής πολιτικής⁸⁰.

Με την πρώτη ματιά φάνηκε ότι ο θεσμός του Σχολικού Συμβούλου ήρθε για να φέρει λύσεις στο εκπαιδευτικό σύστημα. Ωστόσο, ο Σαΐτης (1992) αλλά και μία μεγάλη μερίδα πληθυσμού, θεώρησαν ότι ο θεσμός δεν υποστηρίχτηκε από την κυβέρνηση. Μεγάλο ποσοστό εκπαιδευτικών χαρακτήριζε τον Σχολικό Σύμβουλο ως ένα άτομο δίχως κύρος με ελλιπή κατάρτιση και ασαφείς αρμοδιότητες. Μάλιστα, με την έκδοση νέων βοηθητικών βιβλίων για τους δασκάλους, ενισχύθηκε η άποψη ότι πλέον ο θεσμός δεν ήταν απαραίτητος. Το τέλος του θεσμού δόθηκε με την ψήφιση του νόμου 4547/2018 μέσω του οποίου ιδρύονται 24 Π.Ε.Κ.Ε.Σ. με στόχο την παρακολούθηση, τον συντονισμό και την στήριξη του εκπαιδευτικού έργου, την παιδαγωγική υποστήριξη των εκπαιδευτικών, την ενημέρωσή τους για διδακτικά θέματα και την εισαγωγή προγραμμάτων νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσσα:

Αθανασίου, Λ. (2007). Αξιολόγηση στην εκπαίδευση. Στο: Π. Ξωχέλλης (Επιμ.), *Λεξικό της Παιδαγωγικής*, σ.σ. 54-57. Θεσσαλονίκη: Αδερφοί Κυριακίδη.

Ανδρέου Α. (2003). Τάσεις και προσεγγίσεις για την Αξιολόγηση στην Εκπαίδευση, Αθήνα: *Η λέσχη των Εκπαιδευτικών*, τεύχος 30, Απρίλιος – Ιούνιος 2003.

Ανακτήθηκε 17 Ιουνίου 2021, από

https://www.academia.edu/5238908/%CE%91%CF%80%CF%8C%CF%83%CF%84%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CF%82_%CE%91%CE%BD%CE%B4%CF%81%CE%AD%CE%BF%CF%85_%CE%A4%CE%91%CE%A3%CE%95%CE%99%CE%A3_%CE%9A%CE%91%CE%99_%CE%A0%CE%A1%CE%9F%CE%A3%CE%95%CE%93%CE%93%CE%99%CE%A3%CE%95%CE%99%CE%A3_%CE%93%CE%99%CE%91_%CE%A4%CE%97%CE%9D_%CE%91%CE%9E%CE%99%CE%9F%CE%9B%CE%9F%CE%93%CE%97%CE%A3%CE%97_%CE%A3%CE%A4%CE%97%CE%9D_%CE%95%CE%9A%CE%A0%CE%91%CE%99%CE%94%CE%95%CE%A5%CE%A3%CE%97

ΑΝΔΡΕΟΥ, Α & ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, Γ. (1994). *Εξουσία και οργάνωση-διοίκηση του εκπαιδευτικού συστήματος*. Αθήνα: Λιβάνη.

Βακαλόπουλος, Α. (2005). *Νέα Ελληνική Ιστορία 1204-1985*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας.

⁸⁰ Νόμος 1304/1982, άρθρο 1

Βακαλόπουλος, Α. (1992). *Ιστορία του Βόρειου Ελληνισμού. Μακεδονία*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.

Γλέζος, Μ. (2006). *Η Εθνική Αντίσταση 1940-1945. Τόμος Α΄*. Αθήνα: Στοχαστής.

Γραμματικόπουλος, Β. (2006). Εκπαιδευτική Αξιολόγηση: Μοντέλα Αξιολόγησης Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων. *Αναζητήσεις στη Φυσική Αγωγή & τον Αθλητισμό*, 4(2), 237-246. Ανακτήθηκε 18 Ιουνίου 2021, από [https://www.academia.edu/341081/Grammatikopoulos_V._2006_. Educational evaluation Evaluation models for educational programs. Inquires in Sport and Physical Education 4 2 237-246 in Greek](https://www.academia.edu/341081/Grammatikopoulos_V._2006_.Educational_evaluation_evaluation_models_for_educational_programs.Inquires_in_Sport_and_Physical_Education_4_2_237-246_in_Greek)

Δημητρόπουλος, Ε. Γ. (2002 ή 2010). *Εκπαιδευτική αξιολόγηση: Η αξιολόγηση της εκπαίδευσης και του εκπαιδευτικού έργου*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.

Ηλιάδου- Τάχου, Σ. (2006). *Η εκπαιδευτική πολιτική του ελληνικού κράτους στη Μακεδονία στο πλαίσιο του μακεδονικού ζητήματος*. Το παράδειγμα της Δυτικής Μακεδονίας. Αθήνα: Gutenberg.

Ηλιού, Μ. (1991). *Βήματα εμπρός βήματα πίσω: θέματα παιδείας, έρευνας και κοινωνικής παρέμβασης*. Αθήνα: Πορεία.

ΙΟΡΔΑΝΙΔΗΣ, Γ. (2005). Ο Θεσμός του επιθεωρητή στην ελληνική εκπαίδευση: Ιστορική επισκόπηση της πορείας του θεσμού. *Πρακτικά του 3ου Διεθνούς Συνεδρίου Ιστορίας της Εκπαίδευσης*. Πάτρα, 2005.

Καραφύλλης, Αθανάσιος Τ. (2013). *Νεοελληνική Εκπαίδευση: Δύο αιώνες μεταρρυθμιστικών προσπαθειών. 2 η έκδοση*. Αθήνα: Κριτική.

Καραφύλλης, Α.Τ. (2010). *Ο Θεσμός του Επιθεωρητή Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και η Αξιολόγηση των Εκπαιδευτικών*. Η αξιολόγηση των δασκάλων στη Θράκη κατά την περίοδο 1950-1982. Αθήνα: Κριτική.

Καλαντζής, Κ. (2002). *Η παιδεία εν Ελλάδι 1935-1951*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Κατσαρού, Ε. & Δεδούλη, Μ. (2008). *Επιμόρφωση και Αξιολόγηση στο χώρο της εκπαίδευσης*. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ/ Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Ανακτήθηκε 15 Ιουνίου 2021 από http://www.pi-schools.gr/programs/epim_stelexoi/epim_yliko/book5.pdf

Κάτσικας, Χρήστος & Θεριανός, Κώστας Ν. (2004). *Ιστορία της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης: από την ίδρυση του ελληνικού κράτους μέχρι το 2004. 1 η έκδοση*. Αθήνα: Σαββάλας.

Κωνσταντίνου, Χ. (2000). *Η αξιολόγηση της επίδοσης του μαθητή ως παιδαγωγική λογική*. Αθήνα: Gutenberg

Λιναρδάτος, Σ. (1995). *Ο Πόλεμος του 1940-41 και η Μάχη της Κρήτης*. Αθήνα: Προσκήνιο.

Μαργαρίτης, Γ. (2001). *Ιστορία του εμφυλίου πολέμου 1946-1949, τ. Α΄*. Αθήνα: Βιβλιόραμα.

- Ματσαγγούρας, Η. (1999). *Θεωρία και Πράξη της Διδασκαλίας. Η σχολική Τάξη*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Μπουζάκης, Σ. (2006). *Νεοελληνική Εκπαίδευση (1821-1998)*. Αθήνα: Gutenberg.
- Μπουνόβας, Γ. (2000). *Εκπαίδευση και τοπική κοινωνία: ο κοινωνικός ρόλος του σχολείου στην Κοζάνη 1880-1940*. Κοζάνη: Ινστιτούτο Βιβλίου και Ανάγνωσης.
- Τερζής, Νίκος Π. (2010). *Μελέτη της Εκπαίδευσης του Νεοελληνισμού: Πριν από το κράτος- Έξω από το κράτος- Στο κράτος. 1η έκδοση*. Αθήνα: Αδελφοί Κυριακίδη.
- Ξωχέλλης, Π. (1991). *Παιδαγωγική του σχολείου*. Εκδοτικός Οίκος «Αδελφών Κυριακίδη α.ε».
- Ξωχέλλης, Π. (2003). *Σχολική Παιδαγωγική, Παιδαγωγική και Εκπαίδευση*. Εκδοτικός Οίκος «Αδελφών Κυριακίδη α.ε».
- Παπαβασιλείου, Χ. (2008). *ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗ ΣΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΟ: Ιστορικό-κοινωνική αναδρομή και η σημερινή πραγματικότητα*, Διδακτορική Διατριβή, Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Ρόδος.
- Παπαδημητρίου, Δ. (2006). *Από το λαό των νομιμοφρόνων στο έθνος των εθνοκοφρόνων. Η συντηρητική σκέψη στην Ελλάδα 1922-1967*. Αθήνα: Σαββάλας.
- Παπακωνσταντίνου, Π. (1993). *Εκπαιδευτικό έργο και αξιολόγηση στο σχολείο*. Εκδόσεις έκφραση.
- Παππάς, Α.Ε., (1995). *Σύγχρονη θεωρία και πράξη της παιδείας*. Αθήνα: Ιδιωτική έκδοση.
- Σαϊτής, Χ. (1992). *Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Αυτοέκδοση.
- Σαπουνάς, Αθ. (2014). *Η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και των σχολικών χειριδίων στη σύγχρονη ελληνική εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Γιαχούδη.
- Σβορώνος, Γ. Ν. (1999). *Ανάλεκτα νεοελληνικής ιστορίας και ιστοριογραφίας*. Αθήνα: Θεμέλιο.
- Σελεμίδου, Σ. (2017). *Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΩΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΜΠΕΝΤΑ (1950-1951)*, Μεταπτυχιακή Διπλωματική εργασία, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Φλώρινα.
- Τσαμπούρης, Ζ. (2002). *Τα τετράδια της μνήμης: Το εργατικό κίνημα στην Κοζάνη (1930-1943)*. Κοζάνη: Παρέμβαση.
- Τσεπελίδου, Μ. (2018). *Το ζήτημα της αξιολόγησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι περιπτώσεις της Ελλάδας, της Γαλλίας και της Σουηδίας: μια συγκριτική ανάλυση*, Διπλωματική εργασία, ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ, ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΩΝ ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ, Θεσσαλονίκη.

- Τσιομπάνος, Ι. (2012). *Κοζάνη: οδοιπορικό στο χρόνο*. Κοζάνη: Άνω & Κάτω Τελεία.
- Τσουκαλάς, Κ. (1974). *Η ελληνική τραγωδία. Από την απελευθέρωση ως τους συνταγματάρχες*. Αθήνα: Ολκός.
- Φραγκουδάκη, Α. (1985). *Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Χαραλάμπης, Δ. (1985). *Στρατός και Πολιτική Εξουσία. Η δομή της εξουσίας στη μετεμφυλιακή Ελλάδα*. Αθήνα: Εξάντας.
- Χρυσοχόου, Ι. Α. (1950). *Η Κατοχή εν Μακεδονία. Η δράσις της Βουλγαρικής Προπαγάνδας 1941-1942, τ. Α΄*. Θεσσαλονίκη: Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών.

Ξενόγλωσση:

- Close, D., *Ελλάδα 1945-2004, Πολιτική, Κοινωνία, Οικονομία*. Αθήνα 2006.
- Guba, E.G. (1969). «The failure of Educational Evaluation», *Educational Technology*, Vol 9 (5), pp 29-38. Ανακτήθηκε 12 Ιουλίου, από <https://www.learntechlib.org/p/162390/>
- Suchman, E.A. (1967). Evaluative Research: Principles and Practice in Public Service and Social Action Programs, *Russel-Sage Foundation, SAGE journals*, Vol 29 (2), 554-557. Ανακτήθηκε 12 Ιουλίου 2021, από <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/001316446902900249>

Πηγές:

- Νόμος ΒΤΜΘ', ΦΕΚ. αριθ. 37/5.10.1895
- Νόμος ΓΩΚΗ', ΦΕΚ. 185/18-7-1911
- Νόμος 240/16-4-1914, ΦΕΚ. 97/16-4-1914.
- Νόμος 826/1917 (02-09-1917, ΦΕΚ 188/05.09.1917)
- Νόμος 1242/1919, ΦΕΚ. 190/1919
- Νόμος 2857/1922, ΦΕΚ 133/1-8-1922
- Νόμος 4653/1930, Φ.Ε.Κ. 169/16-5-1930
- Νόμος 767/5-7-1937, ΦΕΚ. 255/15-7-1937
- Νομοθετικό Διάταγμα 4379, ΦΕΚ. 182/ 24-10- 1964
- Νόμος 309/1976, ΦΕΚ. 100/30-4-1976
- Νόμος 1304/1982/6-12-1982, Φ.Ε.Κ. 144/07-12-1982

Αρχεία:

ΓΑΚ Κοζάνης.

Παράρτημα

Παράρτημα 1: Πίνακας βαθμολογιών ουσιαστικών προσόντων.

Βαθμολογία	Επιστημονικός	Διδακτικός	Διοικητικός	Ευσυνειδησία	Συμπεριφορά	Δράσις
5	Άρτιος	Άρτιος	Λίαν δεξιός	Λίαν Ευσ/τος	Εξαίρετος	Επωφελής
4	Ικανός	Ικανός	Δεξιός	Ευσυνείδητος	Αξιοπρεπής	Δραστήριος
3	Επαρκής	Επαρκής	Επαρκής	Μέτριος	Καλός	Εργατικός
2	Μέτριος	Μέτριος	Μέτριος	Αδιάφορος	Μέτριος	Αδιάφορος
1	Ανεπαρκής	Ανεπαρκής	Ανεπαρκής	Ασυνείδητος	Αναξιοπρεπής	Αδρανής

Παράρτημα 2: Φωτογραφίες Δημοτικών σχολείων εκπαιδευτικής Περιφέρειας Κοζάνης

Τριθέσιο Δημοτικό Σχολείο Βατερού

Τριτάξιο Δημοτικό Σχολείο Λευκοπηγής

Δημοτικό Σχολείο Πρωτοχωρίου

Δημοτικό Σχολείο Βαθύλακκου

Δημοτικό Σχολείο Κοΐλων

Εκδηλώσεις Δημοτικού Σχολείου Λευκόβρυσης

1^ο Δημοτικό Σχολείο Κοζάνης

2^ο Δημοτικό Σχολείο Κοζάνης

5^ο Δημοτικό Σχολείο Κοζάνης

Πρότυπο – 4^ο Δημοτικό Σχολείο Κοζάνης

Εκδήλωση 6^{ου} Δημοτικού Σχολείου Κοζάνης

Παράρτημα 4: Αιτήσεις των δασκάλων περί μεταθέσεώς τους

ΔΙΑΚΗΡΙΑ

Πρός
τὸ Π.Υ.Σ.Ε. Νομοῦ Κοζάνης
Εἰς Κοζάνην

(Διὰ τοῦ κ. Ἐπιθεωρητοῦ Στοιχίου/θους
Ἐπιθεωρῶν Περιφέρειας Γρεβενῶν)

Αἴτησις
Σιμίου Εὐθαλίας τοῦ Νικολάου

" Περὶ μεταθέσεώς της εἰς τὸ
2/θέσιον Δημοτικὸν Σχολεῖον
Κατάκαλης - Γρεβενῶν "

Ἐν Γρεβενοῖς τῇ 16-6-1964

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ παρακαλέσω
ἡμᾶς, ὅπως, εὐαρεστούμενοι, μὲ μεταθέσῃτε
ἐκ τοῦ 2/θεσίου Δημοτικοῦ Σχολείου Ἀμυγδαλεῶν
Γρεβενῶν εἰς τὴν κενὴν θέσιν θήλεος τοῦ 2/θε-
σίου τοῦτου Κατάκαλης τῆς αὐτῆς Περιφέρειας
διὰ τοὺς κάτωθι λόγους :

Συνεξεδήθη, κατὰ τὸν μῆνα Μάρτιον
μετὰ τοῦ ἐλαττοῦ διοριστοῦ διδ/λου Τοῦλια
Νικολάου κατοικοῦ Ἀμυγδαλεῶν καὶ συναπρητῶ
μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον Ἀμυγδαλεῶν,
διορισθέντος εἰς τὸ ἑνωτέρου σχολεῖον ὡς προσω-
ρινῶς ἀνακληρωτοῦ.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς συζητικῆς
μου ζωῆς ἐδημιουργήθησαν εἰς βάρος μου, ἐκ
μέρους τοῦ συζύγου μου Τοῦλια Νικολάου, ἐπεσο-
δια τὰ ὅποια συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ ὑποστῶ
νευρικὸν κλονισμόν καὶ νὰ μὴ ὀδύναμι ἐπαρκῶς
νὰ ἐκτελέσω διὰ διδασκαλικῆ μου καθήκοντα.

Ἐπεὶ οὖν τὸν τελευταῖον καιρὸν ἡ
κατάστασις ἐστὶ περισσότερον ἐχειροτέρευον
μὲ πιθανότητα νὰ ἐπιέλῃ καὶ αὐτῇ αὐτῇ ἡ ζωῆ
μου, ἐπιβάλλεται ἡ μεταθέσις μου ἐκ τοῦ 2/θε-
σίου Δημ. Σχολείου Ἀμυγδαλεῶν εἰς τὴν κενὴν
θέσιν θήλεος τοῦ 2/θεσίου Δημοτικοῦ Σχολείου
Κατάκαλης.

Ἐπιτεθέστατος
Ἡ αἰτούσα
Εὐθαλία Σιμίου

Ο ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗΣ
ΔΗΜΟΤ. ΣΧΟΛ. ΓΡΕΒΕΝΩΝ
Ἄριστος Πρωτ. 151
Ἐξέλιξη τῆ 16.18.Ν. 1964

Ἡ ἀποφάσις ἐστὶν ὡς ἑξῆς:
ἀποφάσις εἰς Κατάκαλην

Πρός
τὸ ΠΥΣΣΕ Κοζάνης
εἰς Κοζάνην

Διὰ τοῦ κ. Ἐπιθεωρητοῦ τῶν Δημο-
τικῶν Σχολείων Περιφ. Γρεβενῶν.

Αἴτησις

λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ παρακαλέσω
ἡμᾶς, ὅπως, εὐαρεστούμενοι μὲ μετα-
θέσῃτε ἐκ τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου
Κατάκαλης Ἐκπαιδευτικῆς Περιφε-
ρίας Γρεβενῶν, εἰς τὸ Σχολεῖον
τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Περι-
φέρειας Γρεβενῶν, εἰς τὴν κενὴν
θέσιν θήλεος τοῦ 2/θεσίου
Δημοτικοῦ Σχολείου Κατάκαλης
Γρεβενῶν.

Ἐν Καλλιθέῃ τῇ 2-5-1964

Ἡ ἀποφάσις ἐστὶν ὡς ἑξῆς:
ἀποφάσις εἰς Κατάκαλην

Ἐπιτεθέστατος
ὁ αἰτῶν
ΚΑΖΙΟΣ ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Ο ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗΣ
ΔΗΜΟΤ. ΣΧΟΛ. ΓΡΕΒΕΝΩΝ
Ἄριστος Πρωτ. 1061
Ἐξέλιξη τῆ 2.5.Ν. 1964

ἀποφάσις ὑποβόσκον

Παράρτημα 5: Αποφάσεις Επιθεωρητή περί μεταθέσεων και διορισμών δασκάλων

Ἄριστ. Πρωτ. 15

Ἐν Καλλιθέῃ τῇ 21^α Ἰανουαρίου 1921 ὁ ὑπογεγραμμένος
ἐπιθεωρητὴς τῶν δημοτ. σχολείων Κοζάνης λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὰς ὑποβό-
σκους αἰτήσεις ἀιτήσεων περί διορισμοῦ ἢ προσωρινῆς διδασκαλίας
τῶν: Μιχαήλ Γ. Γυμνα καὶ Δημήτριάδου Κων. Καρμαζιῶτη ἢ ἑσπύκου
καὶ τῆς ἑταίρας τῶν προσωρινῆς διδασκαλίας Ἀντῆς Γ. Βαϊλοπούλου
περί μεταθέσεως ἢ ἐξέλιξης ἐξέλιξης ἀποφάσισιν ἐν ἑξῆσι ἑποσποσποσ
καθ' ὅσον χρόνον ἐξῆς αἰτῶν ἐξῆς ἡμᾶς τῶν ἀποφάσεων ἐξέλιξης ἢ
θεσπύκου τῶν ἀποφάσεων ἐξῆς ἀποφάσεων τῶν ἀποφάσεων ἐξέλιξης
ἀποφάσεων: νὰ διορισθῶσι 1) ὁ Μιχ. Γυμνα ἐξῆς τῆς κενῆς
θέσεως τῶν δημοτ. σχολείων Ἀμυγδαλεῶν 2) ὁ Δημήτρ. Καρμαζιῶτης
ἐξῆς τῆς κενῆς θέσεως τῶν δημοτ. σχολείων Βαλίου Ἀργυρίου ἐξῆς
βάσει καὶ μετὰ προσωρινῆς διδασκαλίας. νὰ κατατεθῇ δὲ
ὁ προσωρινῆς διδασκαλίας Ἀντῆς Γ. Βαϊλοπούλου ἢ ἐξῆς κενῆς
θέσεως τῶν δημοτ. σχολείων Ἀμυγδαλεῶν ἢ ὑποβόσκον.

ὁ ἐπιθεωρητὴς
Καζιός Σωτήριος

Παράρτημα 6: Διδακτήρια εκπαιδευτικής Περιφέρειας Κοζάνης

Διδακτήριο 2^ο Δημοτικού Σχολείου Κρόκου

Διδακτήριο Δημοτικού Σχολείου Παλαιογρατσάνου

Διδακτήριο 2^ο Δημοτικού Σχολείου Σερβίων

Διδακτήριο 1^ο Δημοτικού Σχολείου Κρόκου

Διδακτήριο 5^ο Δημοτικού Σχολείου

Διδακτήριο 1^ο και 2^ο Δημοτικού Σχολείου Βελβεντού

Διδακτήριο Δημοτικού Σχολείου Ροδίτου

Διδακτήριο Δημοτικού Σχολείου Σκούλιαρης

Διδακτήριο Δημοτικού Σχολείου Καρυδίτσας

Διδακτήριο Δημοτικού Σχολείου Βαθύλακκου

Διδακτήριο 1^ο Δημοτικού Σχολείου Σερβίων

Διδακτήριο Δημοτικού Σχολείου Καταφυγίου

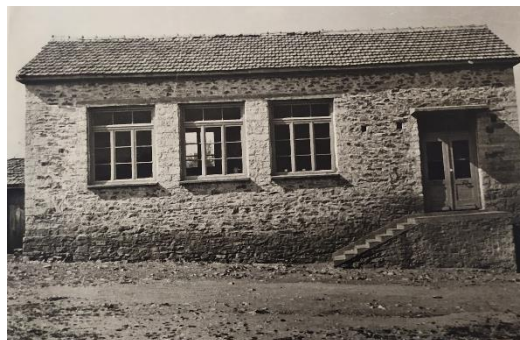
Διδακτήριο Δημοτικού Σχολείου Αγίας Παρασκευής

Διδακτήριο Δημοτικού Σχολείου Βατερού

Διδακτήριο Δημοτικού Σχολείου Αργίλου

Παράρτημα 7: Έρανος Δημοτικών σχολείων για την ανέγερση μνημείων Μακεδονομάχων

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΟΖΑΝΗΣ
ΠΡΟΤΥΠΟΝ ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΚΟΖΑΝΗΣ

Πρωτ. 260
Διευκ.

Πρὸς
τὸν κ. Ἐπιθεωρητὴν
τῶν Δημοτικῶν Σχολείων

ΘΕΜΑ: Έρανος ὑπὲρ τοῦ μνημείου Ἐκπαιδευτικῆς Περιφέρειας Κοζάνης
καὶ ἀγνώστων Μακεδονομάχων, ἑνταῦθα

λαμβάνω τὴν τιμὴν ν' ἀναφέρω
ἐν Κοζάνῃ τῇ 10-12-62 ἕντιν ὅτι διενεργήθη, μετὰ τῶν μαθη-
τῶν καὶ τοῦ διδασκτικοῦ προσωπικοῦ
τοῦ ὑπ' ἐμέ Σχολείου, ἔρανος ὑπὲρ
τῆς ἀνεγέρσεως „ΜΝΗΜΕΙΟΝ τοῦ ἀ-
γνώστου Μακεδονομάχου, ὅστις ἀπέ-
φερε τὸ κάτωθι ποσόν.

Ἐν τῶν μαθητῶν δραχ. 442,50
Ἐν τοῦ διδασκτικοῦ προσωπικοῦ 90
Σύνολον δραχ. 532,50

Τὸ ἀνωτέρω ποσόν ἀποστέλλεται
ἔσωκλειστῶς.

Ἡ Διευθύντρια τοῦ Σχολείου
Φραντζέσκου

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
10/ΘΕΣΣΟΝ ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ
ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ
Ἄριθμ. Πρωτοκ. 25

Πρὸς
τὸν κ. Ἐπιθεωρητὴν τῶν Δημοτικῶν
Σχολείων τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Περι-
φέρειας Κοζάνης.

Εἰς Κοζάνην .

560

Λαμβάνω τὴν τιμὴν εἰς ἐπιτέξεις
τῆς ὑπ' ἀριθμ. Πρωτ. 2536/ἐγκ. 42 π. ἐ.
Ἐμετέρας διαταγῆς νά ἀναφέρω ὅτι,
ὁ διενεργηθεὶς προαιρετικὸς ἔρανος
περὶ ἀνεγέρσεως μνημείου Μακεδονο-
μάχων μεταξύ τῶν μαθητῶν τοῦ σχολεί-
ου μου καὶ τοῦ διδασκτικοῦ προσωπι-
κοῦ ἀπέφερε τὸ ποσόν τῶν δραχμῶν
πεντακοσίων ἐξήκοντα (ἀριθμ. 560)
ὅπερ καὶ ἀποστέλλω ἐσωκλειστῶς διὰ
τά καὶ Ὑμῶς.

Ἐν Βελβεντῷ τῇ 14-1-1963

Ἡ Διευθύντρια τοῦ Σχολείου
Φραντζέσκου

